

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Lucie Ryšavá

Evropská politika sousedství ve vztahu k zakavkazskému regionu

Diplomová práce

Olomouc 2011

Poděkování patří JUDr. Václavu Stehlíkovi, LL.M., Ph.D., vedoucímu diplomové práce, za pomoc a připomínky při jejím zpracování.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Evropská politika sousedství ve vztahu k zakavkazskému regionu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne:

Podpis:

1. Úvod.....	4
2. Evropská politika sousedství	6
2.1 Nová evropská politika sousedství.....	8
2.2 Akční plány	9
2.3 Financování	10
2.3.1 Řízení a provádění	10
2.4 Další strategické dokumenty.....	12
2.5 Zprávy země a Zprávy o pokroku.....	12
3. Východní partnerství	14
3.1 Financování	15
3.2 Jižní Kavkaz.....	16
4. Arménie	17
4.1 Dohoda o partnerství a spolupráci	17
4.1.2 Institucionální rámec	18
4.2 Zpráva země.....	19
4.3 Akční plán Arménie.....	21
4.4 Strategický dokument země.....	23
4.5 Národní indikativní programy	24
4.6 Zprávy o pokroku	25
4.7 Programy a nástroje pomoci, podpora země	29
5. Ázerbájdžán	31
5.1 Dohoda o partnerství a spolupráci	31
5.2 Institucionální rámec	32
5.2 Zpráva země.....	33
5.3 Akční plán Ázerbájdžánu	35
5.4 Strategický dokument země.....	37
5.5. Národní indikativní programy	38
5.6 Zprávy o pokroku	39
5.7 Programy a nástroje pomoci, podpora země	42
6. Gruzie.....	43
6.1 Dohoda o partnerství a spolupráci	43
6.1.2 Institucionální rámec	44
6.2 Zpráva země.....	45
6.3 Akční plán Gruzie	46
6.4 Strategický dokument země.....	48
6.5 Národní indikativní programy	49
6.6 Zprávy o pokroku	49
6.7 Programy a nástroje pomoci, podpora země	52
7. Závěr	53
8. Anotace	54
8.1 Anotace.....	54
8.2 Anotation.....	54
9. Klíčová slova (Key words)	55
10. Bibliografie.....	56
Internetové zdroje:	56
Monografie:.....	59
Časopisecké zdroje:	59
Právní předpisy:.....	59

1. Úvod

Tato diplomová práce, jak již napovídá její název, se bude zabývat zpracováním jedné z politik Evropské unie¹, a to vnějšími vztahy. Tato politika sousedských-vnějších vztahů je ale natolik rozsáhlá, že se zaměřím pouze na východní partnerství, přesněji na země zakavkazského regionu - Arménii, Ázerbájdžán a Gruzii.

Cílem této práce je zaměřit se na politiku sousedství a na právní vývoj vztahů Evropské unie a zakavkazského regionu. Vycházet se bude z právních dokumentů, konkrétně z dohod o partnerství a spolupráci uzavřených právě se státy zakavkazského regionu. Dále bude cílem zabývat se dopadem těchto dokumentů na vztahy mezi EU a těmito státy, a také na možný budoucí vývoj těchto vztahů. Státy Jižního Kavkazu nabývají v dnešní době na důležitosti, jejich geografická poloha je předurčuje k roli alternativní transportní trasy pro ropu a zemní plyn, což nezůstalo bez povšimnutí v institucích EU. A ačkoliv politika sousedství nepředurčuje automaticky budoucí přistoupení států k EU, státy začleněné do této politiky z této spolupráce přesto silně profitují.

Východní partnerství², co se týká dosavadního zpracování tématu, rozhodně není nijak obsáhlé. Odborné knihy se zaměřením na východní partnerství v rámci evropské politiky sousedství jsou prakticky výjimkou. Zmínky o této tématice můžeme okrajově najít v knihách popisujících vnější vztahy obecně. Odborné články se východním partnerstvím zabývají také poskrovnu. Nejvíce informací nám poskytují elektronické zdroje, především webové stránky EU. Proto pro mou práci jsou internetové zdroje nepostradatelnou a hlavní zdrojovou složkou. Webové stránky EU jsou však natolik obsáhlé, podrobné a aktuální, že při své práci vycházím převážně z nich.

S ohledem na kompilační metodu, kterou budu zpracovávat svoji diplomovou práci, volím také obsah a členění své práce. Nejdříve se budu zabývat obecně evropskou politikou sousedství³, abych tento pojem objasnila jako jednu z politik EU nejprve samostatně, a poté ve spojitosti s východním partnerstvím, a to jen se

¹ Dále v textu již pouze "EU"

² Státy východního partnerství jsou kromě Arménie, Ázerbájdžánu a Gruzie také Bělorusko, Moldavská republika a Ukrajina

³ European Neighbourhood Policy, dále v textu "ENP"

zaměřením na vybrané státy - Arménii, Ázerbájdžán a Gruzii. Následně se budu zabývat každým jednotlivým státem zakavkazského regionu a jeho vývojem a vztahy s EU. Moje pozornost bude zaměřena hlavně na dohody o partnerství a spolupráci mezi každou jednotlivou zemí na straně jedné, a EU na straně druhé. Dále se budu zabývat také způsobem financování, Akčními plány a Zprávami o pokroku ENP.

ENP je poměrně novou součástí vnějších vztahů EU a pomáhá tak mimo jiné naplňovat priority Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.⁴

Pro mou diplomovou práci jsem si vybrala pouze ENP, jelikož zpracování celé politiky vnějších vztahů EU⁵ by nebylo zpracováno do hloubky, tudíž by bylo povrchní a nesplnilo by její účel. Tentýž důvod platí i pro výběr zemí zakavkazského regionu.

V závěru práce bude nastíněn možný vývoj, kam by se ENP ve vztahu k zakavkazským zemím mohla či měla ubírat.

Předkládaná diplomová práce by měla přehledně a účelně popisovat danou problematiku. Přesto jde o téma tak obsáhlé a tak vzájemně provázané s ostatními politikami EU, že jej nejde zcela od ostatních politik oddělit a nebo zcela se jim vyhnout.

⁴ Ministerstvo zahraničních věcí [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Evropská politika sousedství.

Dostupné z WWW:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/eps.html>.

⁵ Sem patří např. Společná zahraniční a bezpečnostní politika, zahraniční obchod, prevence konfliktů atd.

2. Evropská politika sousedství

Evropská politika sousedství (ENP) je jedním z pilířů politiky, kterou provádí EU v rámci vnějších vztahů. EU se snaží pomocí ENP dosáhnout toho, aby se ze států s ní sousedících staly země politicky i ekonomicky stabilní, a zvláštní důraz je kladen i na dodržování zásad demokracie, lidských práv, právního státu, řádné správy věcí veřejných, zásad tržního hospodářství a udržitelného rozvoje. ENP překračuje rámec stávajících vztahů a nabízí nejen politické přidružení, ale i hlubší integraci v hospodářství a také vyšší mobilitu. Úroveň těchto vztahů závisí na tom, do jaké míry jsou tyto hodnoty společné.⁶ V současné době je zahrnuto v ENP 16 států.⁷

ENP se poprvé zrodila v březnu roku 2003 ve sdělení Evropské komise⁸ „Širší Evropa“⁹. Na počátku Komise připravila Zprávy o jednotlivých zemích, kde posuzuje politickou a hospodářskou situaci, jakož i institucionální aspekty, aby bylo možné posoudit, kdy a jak je vůbec možné vztahy s jednotlivými zeměmi prohloubit. Tyto Zprávy byly zveřejněny v roce 2004 na prvních sedm zemí ENP. Dalších 5 zpráv o zemích zveřejněno v březnu 2005 (včetně Jižního Kavkazu). Tyto Zprávy jsou vždy předloženy Radě EU, která rozhodne, zda je možné přistoupit do dalších fází vztahu¹⁰. V květnu roku 2004 je také vypracován „Strategický dokument ENP“¹¹, který stanovuje hlavní cíle a zásady, zeměpisný dosah nové politiky i návrh finančního nástroje, který je aplikován od roku 2007. Tato politika vznikla jako reakce na největší rozšíření EU v roce 2004¹². Do ENP jsou zapojeny země geograficky blízké EU, u nichž se ale nepředpokládá členství v EU, proto ENP není primárně určena pro přípravu na členství. Komise vydává každoročně Zprávy o pokroku ENP.

⁶ NEKVAPIL, Václav. Vnější vztahy Evropské unie. Praha : AMO, 2008. Jižní Kavkaz, s. 142.

⁷ Alžírsko, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Egypt, Gruzie, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Moldavie, Maroko, Okupované palestinské území, Sýrie, Tunisko, Ukrajina

⁸ Dále jen „Komise“

⁹ „Wider Europe“, *Ec.europa.eu* [online]. 2003 [cit. 2011-5-14]. Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf>.

¹⁰ *Http://ec.europa.eu* [online]. 2008, 2011 [cit. 2011-5-14]. ENP-reference documents. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm>.

¹¹ „Strategy Dokument on the European Neighbourhood Policy“, *Ec.europa.eu* [online]. 2004 [cit. 2011-5-14]. Strategy Paper. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf>.

¹² Jednalo se o 5.rozšíření o státy: Česká republika, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Kypr, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko

V prosinci roku 2006 a v prosinci roku 2007 vypracovala Komise další návrhy, jak posílit ENP.¹³

ENP se týká zejména států, které mají s EU smluvní vztah v podobě Dohod o partnerství a spolupráci¹⁴ a Asociačních dohod¹⁵. Jedná se o státy, které jsou přímými sousedy EU po jejím rozšíření.

Hlavním cílem ENP je společný zájem EU a jejích sousedů v prosazování reform, právního státu, stabilní demokracie a prosperity. V rámci ENP je nabízen státům intenzivnější politický dialog a hlubší hospodářské vztahy, a to na základě sdílených hodnot a společných problémů. Sdílené hodnoty jsou ty, které zajistí prosperitu EU, stabilitu a bezpečnost demokratické reformy, tržní ekonomiky a udržitelného rozvoje.¹⁶ Je podporována větší a lepší finanční a technická pomoc a také možnost účasti států na některých programech EU, které podporují kulturní, vzdělávací, ekologické, technické a vědecké odkazy.¹⁷ Zároveň podporou prosperity a bezpečnosti lze říci, že EU tímto přímo předchází konfliktům v daných oblastech. Nepřímo je to řešením základních otázek správy věcí veřejných a nedostatečného ekonomického růstu. Na tomto místě je vhodné znovu zdůraznit, že ENP není o členství v EU. Je to odpověď na dlouhodobě trvající požadavky z mnoha zemí (nyní se ENP účastníci) pro užší vztahy, založené na partnerství a společném vlastnictví. ENP nabízí vážné stimuly pro reformy, které přinesou výhody z hlediska ekonomického a sociálního rozvoje. ENP nabízí pro nové země formy technické pomoci, také nový finanční nástroj (ENPI - blíže viz podkapitola 2.3), důraz na zlepšení přeshraniční spolupráce podél pozemních a námořních hranic EU. Toto vše by mělo napomoci při realizaci politických, hospodářských a sociálních reform, které přispívají k upevnění makroekonomické stability, snížení obchodních bariér a

¹³ "Proposals", Ec.europa.eu [online]. 2006 [cit. 2011-5-27]. Strategický dokument ENP. Dostupné z WWW: <Ec.europa.eu [online]. 2004 [cit. 2011-5-14].

¹⁴ V případě zemí bývalého SSSR - Partnership and Cooperation agreement - PCA

¹⁵ V případě Středomořského partnerství (Euro-Mediterranean partnership) - Association Agreement-AA. Tato politika se netýká členů ESVO, kandidátských zemí, nebo těch, které kandidáty být mohou a Ruska.

¹⁶ Myšlena jsou základní práva, právní stát, reformy v oblasti obchodu, hospodářské soutěže, energetiky, dopravy, životního prostředí

¹⁷ [Http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 2009, 2010 [cit. 2011-06-13]. ENP- frequently asked questions. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm>.

stimulaci investic.¹⁸ ENP by přispíval přímo i nepřímo k udržitelnému růstu v partnerských zemích.¹⁹

2.1 Nová evropská politika sousedství

V květnu letošního roku byla představena Nová a ambiciózní evropská politika sousedství. Štefan Füle²⁰, který ji představil, zdůraznil: „*Řada našich sousedů, jak na východě, tak na jihu, se chtějí zapojit do procesu transformace, a poté se chtějí ukázat jako demokratičtější a více prosperující společnosti. EU zde musí prosazovat nový přístup, který znamená mnohem vyšší úroveň diferenciaci, což zajistí, že každá partnerská země rozvíjí své vztahy s EU, pokud jde o vlastní touhy, potřeby a schopnosti. Nejedná se tedy o univerzální přístup. Podpora od EU bude záviset na pokroku v budování a upevňování demokracie a dodržování zásad právního státu. Čím víc a čím rychleji země postupuje, tím více podpory dostane od EU*“.²¹ Tato nová ENP potvrdila zvýšení angažovanosti EU se svými sousedy. EU se bude snažit poskytovat pomoc pružněji a rychleji reagovat na měnící se okolí. Tato nová ENP nabízí nové typy podpory pro větší části společnosti a zavádí větší motivaci k provádění reforem.²² Zároveň jsou stanoveny zásady pro podporu této nové ENP a to:

- Podporovat pokrok směrem k „hluboké demokracii“²³

Jedná se o hlavní měřítko, díky kterému bude EU hodnotit pokrok a bude mu přizpůsobena úroveň podpory. Vytvořením vysokého představitele pro zahraniční a bezpečnostní politiku²⁴ lze mezi EU a jejími bezprostředními sousedy urychlit vývoj

¹⁸ [Http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 2009, 2010 [cit. 2011-06-13]. ENP- frequently asked questions. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm>.

¹⁹ Lepší makroekonomické prostředí, dlouhodobé ukotvení stability, reformy by měly přispět ke snížování chudoby a modernizace veřejných služeb, zlepšení právního rámce a modernizaci institucí [Http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 2009, 2010 [cit. 2011-06-13]. ENP- frequently asked questions. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm>.

²⁰ Eurokomisař odpovědný za rozšiřování EU a politiku sousedství (na postu od února 2010)

²¹ [Ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 25.května 2011 [cit. 2011-8-25]. Nová a ambiciózní ENP. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/643&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

²² Nová ENP staví na úspěších politiky sousedství EU, která byla zahájena v roce 2004

²³ Svobodné a spravedlivé volby, svoboda sdružování, projevu a tisku, právní stát, boj proti korupci, vytvoření demokratické kontroly ozbrojených a bezpečnostních sil

²⁴ Ve funkci je Catherine Ashton od roku 2009

v řadě oblastí jako je zapojení EU do řešení vleklých konfliktů či prosazovat společné akce s partnery ENP na mezinárodních fórech.²⁵

- Podporovat udržitelný hospodářský a sociální rozvoj²⁶

Cílem je vytvořit dobře řízené legální migrace, pokračovat v usnadnění udělování víz pro vybrané partnery, i uvolnění režimu pro ty nejmodernější z nich.

- Zjednodušený a jednotný rámec politiky a plánování

Je třeba podporovat pružnější a jednodušší poskytování pomoci - včetně dodatečných finančních prostředků, a také zaměření akčních plánů ENP na menší počet priorit²⁷.

2.2 Akční plány

Akční plány jsou jedním z klíčových nástrojů ENP. Jsou to základní strategické a politické dokumenty, které jsou specifické pro jednotlivé země. Pro vytvoření těchto dokumentů je nutný již existující smluvní vztah s EU (PCA nebo AA). Tyto plány definují hospodářské a politické reformy a jejich obsah je „ušitý na míru“ pro partnerské země. Struktura je pro všechny země podobná. Jednotlivými kapitolami jsou: politický dialog a reformy, hospodářská a sociální spolupráce a rozvoj, otázky týkající se obchodu, trhu a reforem právních předpisů, dále spolupráce v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti, odvětvové otázky²⁸ a lidský rozměr.²⁹ Akční plány jsou stanoveny na dobu od 3 do 5-ti let, podle dohody s jednotlivými zeměmi. V některých případech mohou být termíny ještě přesnější.

Implementace akčních plánů je sledována různými prostředky.³⁰ Právní sankce za neprovedení závazků obsažených v AP neexistují žádné. Důsledky jsou spíše politické a/nebo finanční.³¹

²⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 25.května 2011 [cit. 2011-8-25]. Nová a ambiciózní ENP. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/643&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

²⁶ Vytváření pracovních míst, zlepšení sociální ochrany, podpora hospodářského oživení

²⁷ Akční plány viz níže

Ec.europa.eu [online]. 25.května 2011 [cit. 2011-8-25]. Nová a ambiciózní ENP. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/643&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

²⁸ Např. doprava, energetika, životní prostředí, výzkum a vývoj

²⁹ Občanská společnost, vzdělávání, veřejné zdraví

Http://ec.europa.eu [online]. 2009, 2010 [cit. 2011-06-13]. ENP- frequently asked questions. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm>.

³⁰ Např. příslušnými podvýbory stávajících dohod společných orgánů EU a partnerské země. Jednání v těchto podvýborech slouží i k dohodě o pořadí prováděcích opatření, která budou přijata v daném roce.

³¹ Omezení v oblasti pomoci poskytované na podporu této oblasti politiky

Každý AP obsahuje konkrétní dohodnuté závazky z oblasti politických reforem a lidských práv a závazků, které budou monitorovány prostřednictvím příslušného podvýboru.

Pro sledování plnění AP každé partnerské země je vydávána pravidelně Zpráva o pokroku, kterou vydává Komise.³²

2.3 Financování

Od 1. ledna 2007 je ENPI financována prostřednictvím jediného nástroje - Evropského nástroje sousedství a partnerství (ENPI).³³ ENPI by měl být založen na zkušenosti programů sousedství v letech 2004-2006 a bude fungovat na základě zásad, kterými jsou víceleté programování, partnerství a spolufinancování. Tento nástroj³⁴ je určen partnerským zemím a poskytuje možnost spolufinancování procesů zaměřených na posílení správy věcí veřejných, společenského a hospodářského rozvoje.³⁵ Zaměřuje se na podporu provádění akčních plánů ENP, podporuje udržitelný rozvoj a boj proti chudobě a také zahrnuje podporu opatření vedoucích k postupnému zapojení do vnitřního trhu.³⁶ ENPI poskytuje pomoc v rámci přeshraniční a meziregionální spolupráce.³⁷ Politickým rámcem jsou, stejně jako u Akčních plánů, PCA nebo AA včetně příslušných sdělení Komise a závěrů Rady, stanovící obecné zásady této politiky EU. Klíčovým bodem jsou schválené Akční plány a jiné dokumenty pro stanovení priorit EU.³⁸

2.3.1 Řízení a provádění

Programy prováděné přímo na místě podléhají přesně stanovenému procesu programování. Nejprve je nutno stanovit priority a orientační finanční částky, a to na základě víceletých strategických programovacích dokumentů a víceletých

³² Akční plány mají všechny partnerské země kromě: Alžírsko, Bělorusko, Libye a Sýrie

³³ Do 31. prosince 2006 byla ENP financována programem TACIS - pro východní sousedy a Rusko, programem MEDA - pro jižní sousedy Středomoří a tematickými programy - např. EIDHR (Evropská iniciativa pro demokracii a lidská práva)

³⁴ Zřízen Nařízením Rady č. 1638/2006 o obecných ustanoveních o zřízení evropského nástroje sousedství a partnerství

³⁵ Lze jej použít také k podpoře sledování průběhu voleb, poskytování podpory po krizových situacích a při zajišťování připravenosti na katastrofy. Veškerá pomoc musí být v souladu s mezinárodními úmluvami, dohodami, jejichž stranami jsou EU a partnerské státy a obecnými zásadami mezinárodního práva, který státy uznávají

³⁶ [Http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 2009, 2010 [cit. 2011-06-13]. ENP- frequently asked questions. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm>.

³⁷ Rozsah pomoci je vymezen v článku 2 Nařízením Rady č. 1638/2006

³⁸ Výjimka viz čl.3 odst.2 Nařízením Rady č. 1638/2006

orientačních programů. Na tomto podkladě pak bývají přijímány akční programy a společné programy přeshraniční spolupráce (oba zpravidla roční). Tyto programy obsahují postupy, podrobnosti, finanční částky a harmonogram. Programy prováděné přímo na místě jsou a) programy vztahující se na jednu nebo více zemí, které se týkají partnerské země, regionální a subregionální spolupráce (povaha se řídí zvláštními charakteristikami dané země nebo regionu, cíli partnerství a dosaženými pokroky) a b) programy přeshraniční spolupráce (té se mohou účastnit i třetí země, které jsou příjemci jiného nástroje finanční pomoci).³⁹

Rozpočet ENPI na období let 2007-2013 činí 11 181 milionů EUR, z něhož 95% je určeno na programy vztahující se na jednu nebo více zemí a 5% na programy přeshraniční spolupráce. ENPI bude podporovat zejména uskutečňování programů a projektů, technické pomoci a správních opatření (vysílání odborníků), dále podpora investic, rozpočtů – ta musí být efektivní, spolehlivá a průhledná. Pomoc může být poskytnuta i členským státům, finančním zprostředkovatelům, a nebo naopak akce mohou být financovány jinými dárci, např. mezinárodními organizacemi. Financování mohou obdržet instituce i decentralizované subjekty partnerských zemí, mezinárodní a regionální organizace, mezinárodní finanční instituce a za určitých podmínek i evropské orgány a agentury, jakož i nestátní subjekty.⁴⁰

Při provádění je třeba zajistit jak účinnost, tak soudržnost s politikami a vnější pomocí EU i se stanovenými cíli a mezinárodními závazky. Ochranu finančních zájmů kontroluje Komise a Účetní dvůr. Řízení zpravidla zařizuje Komise, pomocným orgánem je tu podvýbor. Při nedodržení hodnot může být tato pomoc Radou zastavena.⁴¹

³⁹ *Europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. Evropský nástroj sousedství a partnerství. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17101_cs.htm>.

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ *Europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. Evropský nástroj sousedství a partnerství. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17101_cs.htm>.

2.4 Další strategické dokumenty

Strategickým dokumentem Komise z března 2003⁴² byla Radě a Evropskému parlamentu sdělena myšlenka o širší Evropě. Na základě tohoto dokumentu vstoupila EU do nové a historické fáze, neboť tímto datem byla rozšířena EU na 25 států, a tím byla posílena politická, geografická a ekonomická váha EU na evropském kontinentu. Tím také došlo k posunutí hranic EU, která tímto získala nové sousedské země.

Strategickým dokumentem Komise o ENP⁴³ z května 2004 jsou již stanoveny směry ENP pro nadcházející roky, jsou definovány cíle a zásady, geografická působnost a metody, které mají být při provádění ENP použity. Na základě tohoto dokumentu, ve kterém byly obsaženy hodnotící zprávy pro některé státy ENP, byly vydány akční plány pro tyto státy.⁴⁴

Na základě tohoto dokumentu rozhodla Komise o začlenění Arménie, Ázerbájdžánu a Gruzie, čímž byla posílena možnost výrazného posílení partnerské spolupráce.

Další Strategické dokumenty byly vydávány Komisí v letech 2006, 2007 a 2011 a jsou odrazem politického rámce a AP, a jsou v souladu se zásadami a postupy ENP.⁴⁵

2.5 Zprávy země a Zprávy o pokroku

Na základě strategického dokumentu Komise, kterým bylo rozhodnuto o rozšíření států na začlenění do ENP, byla Komisí vypracována pro každý z těchto států ENP Zpráva země.⁴⁶ Tyto Zprávy země obsahují informace o vztazích mezi EU a jednotlivým státem, o úrovni demokracie, o dodržování lidských práv, o politické, ekonomické a sociální situaci v daném státě, o možném ekonomickém a sociálním

⁴² Strategy paper, *Ec.europa.eu* [online]. 2003 [cit. 2011-5-14]. Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf>.

⁴³ *Ec.europa.eu* [online]. 2004 [cit. 2011-4-14]. Strategy paper ENP. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf>.

⁴⁴ Izrael, Jordánsko, Maroko, Moldávie, Palestinské území, Tunisko a Ukrajina

⁴⁵ [Http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 2008, 2011 [cit. 2011-5-14]. ENP-reference documents. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm>.

⁴⁶ Country reports, *Http://ec.europa.eu* [online]. 2008, 2011 [cit. 2011-5-14]. ENP-reference documents. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm>.

vývoji a o návrzích reforem, které by měly být v daném státě provedeny. Zpráva země je předstupněm pro vypracování AP.

Na Zprávy země a Akční plány navazují Zprávy o pokroku⁴⁷, které jsou každoročně (od roku 2004) vydávány pro celou ENP a zvláště pro každý stát ENP. Jsou zde hodnoceny konkrétní výsledky reforem a zároveň jsou identifikovány oblasti, kde je zapotřebí dalšího úsilí. Tyto Zprávy slouží pro přehled o tom, jak pokračuje politika ENP a jak zdárně jsou plněny AP.

⁴⁷ Progress reports, , [Http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu) [online]. 2008, 2011 [cit. 2011-5-14]. ENP-reference documents. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm>.

3. Východní partnerství

Iniciativa východního partnerství byla vytvořena za účelem spolupráce s východními sousedy, neboť události v zemích východní Evropy a jižním Kavkazu ovlivňují EU. Cílem iniciativy je vytvořit společnou zahraniční politiku EU k jejím východním sousedům a zakavkazským republikám. Již v roce 2006 byla vybrána českými představiteli východní politika jako jedna z priorit českého předsednictví v EU.⁴⁸

EU schválila projekt Východního partnerství⁴⁹ v březnu 2009. 7. května téhož roku byl pořádán summit Východního partnerství, kde byl zahájen program, jehož cílem je posílení politických a hospodářských vazeb na šest bývalých sovětských republik.⁵⁰ Název projektu, i navzdory požadavkům těchto států, poukazuje na to, že neobsahuje perspektivu budoucího členství v EU. Toto partnerství se vyznačuje prohloubením bilaterálních vztahů, ale především příchodem nového multilaterálního rámce spolupráce v závislosti na potřebách a ambicích jednotlivých zemí. Tento multilaterální přístup představují čtyři platformy, na nichž se tyto země mohou scházet a vyměňovat si zkušenosti a informace. Tyto oblasti jsou: demokracie, zásady dobrého vládnutí a stability; hospodářská integrace a konvergence s politikami EU; energetická bezpečnost a osobní kontakty. Zájmům členských zemí slouží pět prioritních iniciativ, a to: program pro zajištění ostrahy hranic; integrace trhů s elektřinou, energetická účinnost a politika na podporu obnovitelných zdrojů; společný nástroj pro malé a střední podniky; jižní energetický koridor a společná reakce na přírodní pohromy.⁵¹

Na bilaterální úrovni je určeným zemím nabízeno:

- Uzavření nových dohod o přidružení (určeno pro ty, kteří v oblasti demokracie, právního státu, respektu k lidským právům, principům tržní ekonomiky, udržitelnému rozvoji a zásadám dobrého vládnutí, učinili dostatečný pokrok)
- Větší hospodářská integrace s EU (za účelem vzniku komplexnějších zón volného obchodu)

⁴⁸ ČR byla předsedající EU v první polovině roku 2009 (předsedou Evropské rady Mirek Topolánek). Výsledkem byl projekt států Švédska, Polska a Pobaltských zemí: „ENP and Eastern Neighbourhood-Time to Act“

⁴⁹ Eastern Partnership, EaP

⁵⁰ Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Moldávie, Ukrajina

⁵¹ Východní partnerství posílí vazby EU s postsovětskými sousedy. *Měsíčník EU aktualit*. 2009, červen 2009(69), 5-6.

- Pohyb osob a jeho posílení zjednodušením vízové procedury a uzavřením dohod o navrácení nelegálních imigrantů
- Posílení spolupráce v oblasti energetiky (investice do infrastruktury, zvýšení energetické účinnosti)
- Zlepšení administrativních kapacit partnerských zemí
- Zvláštní programy, které pomohou řešit problémy s hospodářským a sociálním vývojem⁵²

EU má vzrůstající odpovědnost vůči svým partnerům v napomáhání řešit politické a ekonomické výzvy, kterým čelí, a podporovat jejich úsilí o užší vazby. Benita Ferrero Waldner⁵³ prohlásila: „*Naše politika vůči těmto zemím musí být pevná, aktivní a jednoznačná. EU bude pokračovat s úspěšným přístupem programů uzpůsobených na míru. Naší zásadou však zůstává, že pokrok musí jít ruku v ruce s úsilím našich partnerů.*“⁵⁴ Jose Manuel Barosso připojil: „*Pouze s pevnou politickou vůlí a závazkem na obou stranách dosáhne Východní partnerství svých cílů, kterými jsou politické přidružení a hospodářská integrace. Více investic do vzájemné stability a prosperity bude vyváženo politickými a hospodářskými výhodami a povede to k větší stabilitě a bezpečnosti jak pro EU, tak pro naše východní partnery.*“⁵⁵

3.1 Financování

Tento projekt je financován v rámci Evropského finančního nástroje (ENPI). Pro období 2010-2013 je vyčleněno 600 milionů EUR. Tyto zdroje budou vyčleněny pro tři hlavní cíle: Komplexní programy zaměřené na stavbu institucí⁵⁶; Ústřední regionální rozvojové programy zaměřené na řešení hospodářských a sociálních rozdílů;⁵⁷ a na provádění multilaterálního rozměru. Finanční prostředky jsou přidělené na základě několika kritérií reflektující potřeby a provádění reforem v partnerských zemích.⁵⁸ Priority pro využívání finančních prostředků pro podporu EaP byly stanovené v Regionálním strategickém dokumentu pro východ a indikativní

⁵² Východní partnerství posílí vazby EU s postsovětskými sousedy. *Měsíčník EU aktualit*. 2009, červen 2009(69), 5-6.

⁵³ Komisařka pro vnější vztahy a ENP v letech 2004-2010

⁵⁴ Předseda Komise, opětovně zvolen od roku 2010

⁵⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 3.12.2008 [cit. 2011-5-14]. Východní partnerství – ambiciózní nová kapitola vztahů EU s východními sousedy. Dostupné z WWW:

<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/08081858_cs.htm>.

⁵⁶ Provádění zahájeno v roce 2011, vyčleněno 175 mil.EUR

⁵⁷ Provádění zahájeno v roce 2012, vyčleněno 75 mil.EUR

⁵⁸ V souladu s článkem 7 nařízení Rady č. 1638/2006 o obecných ustanoveních o zřízení evropského nástroje sousedství a partnerství

program 2010-2013.⁵⁹ Finanční prostředky pro Ústřední Regionální programy a jejich rozdělení jsou uvedeny v Národním indikativním programu 2010-2013, vypracovaném pro každý stát samostatně.⁶⁰

3.2 Jižní Kavkaz

Státy jižního Kavkazu jsou Arménie, Ázerbájdžán a Gruzie. Důvodem aktivnější politiky EU jsou energetické zájmy a rostoucí pozornost týkající se bezpečnostních otázek. Od roku 2004 jsou země začleněny do ENP, v roce 2006 bylo rozhodnuto o zapsání států na seznam zemí, v nichž může Evropská investiční banka rozšířit své půjčky. V roce 2009 byly státy začleněny do programu Východního partnerství. Právním základem pro bilaterální dohody jsou Dohody o partnerství a spolupráci (PCA), a pro politiku EU je to článek 297 odst. 3 Smlouvy o fungování EU (SFEU), a článek 218 SFEU⁶¹ a hlava V Smlouvy o Evropské unii (SEU). Klíčovým nástrojem jsou AP (2006), neméně důležitým dokumentem jsou Zprávy o pokroku. Technickou podporu zajišťuje ENPI. Iniciátorem začlenění a silnější spolupráce těchto zemí byl v první řadě Evropský Parlament.⁶² Jeho iniciativa se projevila návrhu jmenování zvláštního zástupce EU, kterým je nyní Philipp Lefort,⁶³ a dále v Usnesení Parlamentu k účinnější politice EU pro jižní Kavkaz (2008)⁶⁴ a v Návrhu zprávy o strategii EU pro oblast jižního Kavkazu (2010).⁶⁵ Parlament zdůrazňuje podporu demokracie, význam obchodní politiky jako nástroje politické stability a hospodářského rozvoje vedoucího ke snižování chudoby, potřebu aktivního zapojení občanské společnosti, obhajuje použití přeshraničních programů a podporuje územní celistvost a sebeurčení, včetně posilování regionální bezpečnosti.⁶⁶

⁵⁹Regional east strategy paper and indicative program 2010-2013, http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm

⁶⁰ National indicative program 2010-2013, http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm

⁶¹ Bývalé články 133 odst.2 a článek 300 Smlouvy o Evropském společenství (SES)

⁶² Dále jen „Parlament“

⁶³ Ve funkci pro počáteční období od 1.9.2011 do 30.června 2012. Do 28.února 2011 byl ve funkci Peter Semneby.

⁶⁴ EU. Účinnější politika EU pro jižní Kavkaz. In *Úřední věstník*. 19/02/2009, C 041 E , s. S. 0053 - 0063.

⁶⁵ [Http://www.europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu) [online]. 2010 [cit. 2011-4-14]. Návrh usnesení o potřebě strategie EU pro oblast jižního Kavkazu. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2010-0123&format=XML&language=CS#title4>>.

⁶⁶ [Http://circa.europa.eu](http://circa.europa.eu) [online]. 2008 [cit. 2010-12-11]. Podpora demokracie . Dostupné z WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7242_cs.htm>.

4. Arménie

4.1 Dohoda o partnerství a spolupráci

Nejdůležitějším základem vztahů mezi EU a Arménskou republikou v novodobé historii je rok 1996, kdy v dubnu byla podepsána Dohoda o partnerství a spolupráci (Partnership and Cooperation Agreement, PCA).⁶⁷ Tato dohoda nabyla účinnosti 1. července 1999, s dobou platnosti na deset let. Od této doby PCA poskytuje právní rámec pro bilaterální vztahy mezi EU a Arménií a široký rámec spolupráce v oblastech politického dialogu, obchodu, investic, ekonomické, kulturní a právní spolupráce. Tato dohoda je založena na respektování zásad demokracie, zásad mezinárodního práva, lidských práv a zásad tržní ekonomiky.

PCA se skládá z Preambule, XI hlav, VI kapitol, 102 článků a příloh. V preambuli je stanoven cíl, ke kterému dohoda směřuje, a to k posílení vazeb a vytvoření partnerství a spolupráce, které by upevnily a rozšířily vztahy navázané v minulosti. Dále dohoda směřuje k upevňování hospodářských a politických svobod, které tvoří samotný základ partnerství, závazek podporovat mezinárodní mír, bezpečnost a mírové řešení sporů. Důležité je také povzbuzovat proces regionální spolupráce a posilování důvěry se sousedními zeměmi. Nutností je také zahájit a rozvíjet politický dialog o dvoustranných, regionálních a mezinárodních otázkách společného zájmu a úsilí zaměřeného na přechod z centrálně plánovaného hospodářství na tržní. Nezbytnou složkou je také ochrana životního prostředí a především spolupráce při prevenci a kontrole nedovoleného přistěhovalectví.⁶⁸

V Hlavě I. jsou zdůrazněny obecné zásady - dodržování demokracie, zásad mezinárodního práva a lidských práv. V Hlavě II. je zaveden politický dialog, který doprovází a upevňuje sbližování mezi Společenstvím a Arménií, podporuje politické a hospodářské změny a vedle upevňování bezpečnosti a stability přispívá k vytváření nových forem spolupráce. Další hlava se zabývá obchodem se zbožím, kde si strany mimo jiné udělují doložku nejvyšších výhod⁶⁹ a obsahuje ustanovení o vyloučení množstevního omezení zboží dováženého z Arménie do Společenství a naopak, včetně zákazu dovozu a vývozu.⁷⁰ Další Hlavy se zabývají pracovními podmínkami,

⁶⁷ Mezi EHS, ESUO a EURATOM (dále jen „Společenství“) na straně jedné a Arménií na straně druhé

⁶⁸ EU, Arménie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Arménskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník* . 09/09/1999, L 239, s. 0003 - 0050.

⁶⁹ Ve vymezených oblastech čl. 9 odst.1 PCA a výjimkami z tohoto v odst. 2 a 3 PCA

⁷⁰ Hlava III, čl.16 PCA

legislativní spoluprací - zejména sbližování stávajících a budoucích právních předpisů a postupná slučitelnost právních předpisů EU a Arménie,⁷¹ a také hospodářskou spoluprací s cílem přispět k procesu hospodářské reformy a obnovy a k udržitelnému rozvoji Arménie. Důležitou složkou je také oblast vzdělávání a odborné přípravy, která zahrnuje modernizaci systému vyššího vzdělávání, spolupráci mezi vzdělávacími podniky, odborná příprava vedoucích pracovníků ve veřejném i soukromém sektoru apod. Pro oblast energetiky zahrnuje spolupráce především její rozvoj, modernizaci technické infrastruktury, regulace v souladu s tržním hospodářstvím i zavedení řady institucionálních, právních a daňových podmínek.⁷² K posílení regionálního rozvoje musí docházet k výměně informací a metod vypracovávání regionálních politik, se zaměřením na znevýhodněné oblasti. Podstatným je spolupráce v oblasti sociální, kdy musí být rozvíjena snaha o vzájemnou spolupráci v oblastech vzdělávání a odborné přípravy v rámci bezpečnosti a zdraví a podpora preventivních opatření v boji proti nemocem z povolání.⁷³ Nezbytným je zavedení spolupráce v otázkách demokracie a lidských práv (formou programů technické pomoci na pomoc při přípravě právních a správních předpisů, fungování soudnictví a volebního systému) a také při prevenci protiprávních činností a při prevenci a kontrole nedovoleného přistěhovalectví (padělání, korupce).⁷⁴ Dohoda obsahuje také ustanovení na ochranu duševního, průmyslového a obchodního vlastnictví.⁷⁵ Finanční spolupráce je řešena pomocí programu TACIS.⁷⁶ Pro tuto pomoc bude přihlédnuto k prioritám stanovenými stranami a k dohodnutým reformám.⁷⁷

4.1.2 Institucionální rámec

Článkem 78, Hlavou XI. PCA byla zřízena rada pro spolupráci, která dohlíží na provádění této dohody. Schází se jednou za rok na úrovni ministrů a zkoumá veškeré důležité otázky a dvoustranné nebo mezinárodní otázky společného zájmu

⁷¹ Např. celní právo, pravidla hospodářské soutěže, veřejné zakázky, technické předpisy a normy

⁷² Hlava VI, článek 54 PCA

⁷³ Hlava VI, článek 59 a 60 PCA

⁷⁴ Hlava VII, článek 68 a násl. PCA

⁷⁵ Kapitola VI, článek 42 a násl. PCA

⁷⁶ TACIS je nahrazen programem ENPI od roku 2007, více o TACIS: CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. Praha : C.H.BECK, 2003. 623 s. ISBN 80-7179-804-5

⁷⁷ EU, Arménie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Arménskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník* . 09/09/1999, L 239, s. 0003 - 0050.

pro dosažení cílů této dohody. Tato rada může vydávat doporučení.⁷⁸ Pomocným orgánem je Výbor pro spolupráci, který zajišťuje kontinuitu mezi jednotlivými zasedáními Rady pro spolupráci. Článkem 83 se zřizuje Parlamentní výbor pro spolupráci.⁷⁹ Ten může po Radě pro spolupráci vyžadovat informace a sám může vydávat doporučení.⁸⁰

Tato dohoda je uzavírána na počáteční období deseti let a poté se automaticky prodlužuje o jeden rok (dokud jedna strana nevypoví).⁸¹ Závěrem této dohody je také ustanovení o tom, že strany přijmou veškerá obecná nebo zvláštní opatření potřebná ke splnění závazků dohody a dohlížejí na to, aby bylo dosaženo cílů daných v této dohodě.⁸²

4.2 Zpráva země

Na základě rozhodnutí přijatého na zasedání Evropské rady dne 14. června 2004, byla Arménie začleněna (včetně dalších zemí Jižního Kavkazu) do ENP. Prvním krokem k rozšíření spolupráce byla Zpráva země (Country report, CR), která hodnotila pokrok Arménie v rámci politických a hospodářských reforem. Tato zpráva byla publikována 2. března 2005 a je předstupněm pro vypracování Akčního plánu.

V této CR, která je pracovním dokumentem zaměstnanců Komise, je obsažen přehled vztahů mezi Arménií a EU a znovu zdůraznění toho, co EU nabízí – tedy možnost podílu na vnitřním trhu a další ekonomickou spolupráci. Rychlost a intenzita bude záviset na vůli a schopnosti země, se do tohoto projektu ENP, zapojit. Tato politika vychází již ze stávajícího rámce spolupráce - PCA. V této CR jsou hodnoceny právní vztahy mezi EU a Arménií a zkoumání, zda bylo dosaženo pokroku v oblastech stanovených v PCA. Je zde vyzdvíženo jmenování Zvláštního zástupce pro jižní Kavkaz a jeho důležitá úloha v předcházení, a nebo urovnávání konfliktů v regionu. Poukázáno je i na fakt, že Arménie přijala usnesení „O organizaci činnosti na vypracování Národního programu pro implementaci PCA“. Tato vyhláška ustanovuje koordinační výbor a odkazuje na financování z prostředků ENP. Dále CR

⁷⁸ Skládá se z členů Rady a Komise EU a členů vlád Arménie

⁷⁹ Skládá se z členů Parlamentu EU a členů Národního shromáždění Arménie a představuje pro tyto členy fórum, kde se mohou scházet a vyměňovat si názory.

⁸⁰ EU, Arménie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Arménskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník* . 09/09/1999, L 239, s. 0003 - 0050.

⁸¹ Již v červenci 2010 byla zahájena jednání o Dohodě o přidružení, která nahradí stávající PCA

⁸² Hlava XI., Článek 95 PCA

uvádí, že pomocí programu TACIS bylo přispěno k přechodu k tržní ekonomice, pomoci v oblasti právní a ve sblížení právních předpisů Arménie a právních předpisů EU. TACIS přispěl rovněž k hospodářskému oživení prostřednictvím soukromého sektoru malých a středních podniků. Program zabezpečení potravin poskytl finanční podporu na klíčové zemědělské a sociální oblasti a hraje důležitou roli v boji proti chudobě, prostřednictvím podpory pro rodinné přídatky a péče o dítě. Program umožnil také významné reformy v oblasti pozemkových reforem a řízení veřejných financí. Neméně důležitým je program EIDHR⁸³ s cílem podporovat ochranu lidských práv a demokratizaci, jakož i předcházení konfliktů a jejich řešení. CR se dále zabývá politickými otázkami a demokratickým zřízením státu. Pozornost je věnována i ochraně lidských práv a základních svobod.⁸⁴ Stručně vymezuje nový soudní systém (z roku 1999), nově přijaté zákony o místní samosprávě, státní službě, trestní zákoník (2003), jakož i uzákonění veřejného ochránce práv (2003). CR také zdůrazňuje problém korupce a snahu o zabránění jejího šíření.⁸⁵

V CR jsou dále vymezeny vztahy Arménie se svými sousedy, a také přehled územních a dalších konfliktů, které mají nebo mohou mít vliv na rozvoj této země.⁸⁶ CR dále upozorňuje, že nebylo dosaženo všech výhod obchodního režimu,⁸⁷ stejně jako jsou omezující pro hospodářský rozvoj špatná dopravní a komunikační infrastruktura. Přesto ale CR přichází s tím, že se zlepšuje hospodářský růst a tím dochází ke snižování chudoby i celkové nezaměstnanosti. Zároveň dochází k prohlubování regionálních rozdílů (růst životní úrovně převážně v hlavním městě-Jerevanu). Ústava zavedla volnou hospodářskou soutěž, včetně jmenování jejich členů (2001) a byla zavedena nová forma zadávání veřejných zakázek (2000). Je zdůrazněno, že hlavním partnerem Arménie je EU (38% z celkových obchodů), přesto je nutnost obchodní vztahy zvýšit.⁸⁸

PCA vyžadovala, aby byla zajištěna úroveň ochrany práv duševního vlastnictví, podobně jako je tomu v EU, včetně účinných donucovacích prostředků.

⁸³ Evropská iniciativa pro demokracii a lidská práva, zahájena v roce 2003

⁸⁴ Arménie ratifikovala hlavní úmluvy OSN pro lidská práva, Protokol k Mezinárodnímu paktu o lidských a občanských právech, Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen a také Úmluvu proti mučení a jinému nelidskému zacházení

⁸⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2011-3-6]. Country report- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/armenia_country_report_2005_en.pdf>.

⁸⁶ Např. Spor o Náhorní Karabach s Ázerbajdžánem

⁸⁷ Především kvůli uzavřeným hranicím a Ázerbajdžánem a Tureckem

⁸⁸ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2011-3-6]. Country report- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/armenia_country_report_2005_en.pdf>.

Arménie část svého úkolu splnila a přistoupila k dohodám ohledně klíčových oblastí duševního vlastnictví, včetně zachování státního rejstříku průmyslových práv. Přesto stále dochází k problematice pirátství, zejména v audiovizuální oblasti.⁸⁹

Ze závěrů CR plyne, že Arménie v rámci svého energetického sektoru, je vystavena vážným problémům, včetně špatného stavu infrastruktury, vysoké závislosti na jednom zdroji (Rusko), nedostatečnými investicemi a neplacenými dluhy. Vyřešení těchto problémů povede k hospodářskému růstu a snižování chudoby.⁹⁰

4.3 Akční plán Arménie

Jak již bylo řečeno, Arménie byla vyzvána k posílení bezpečnostních, kulturních, ekonomických a politických vztahů s EU, včetně posílení regionální, přeshraniční spolupráce a předcházení a řešení konfliktů. Prvním krokem v tomto procesu je Akční plán (Action, plan, AP), který byl přijat v roce 2006. Jeho vypracovávání bylo prováděno na základě Zprávy země. Tento AP je politický dokument, který stanovuje strategické cíle spolupráce mezi Arménií a EU. AP se vztahuje na období pěti let. Jeho realizace bude napomáhat plnit ustanovení PCA, budovat vztahy v nových oblastech a podporovat Arménii k hlubší integraci do evropské hospodářské a sociální struktury. Provádění tohoto plánu významně urychlí sbližování právních předpisů a norem Arménie s právními předpisy a normami EU. V této souvislosti se budou stavět pevné základy pro další ekonomickou integraci, na základě přijetí a provedení hospodářských a obchodních pravidel a předpisů, které mají potenciál pro zvýšení a růst obchodu a investic. Také pomůže vytvořit a provádět politiky a opatření na podporu hospodářského růstu a sociální soudržnosti, ke snížení chudoby a ochraně životního prostředí, a tím přispět k dlouhodobému cíli udržitelného rozvoje. Při provádění tohoto AP bude aktivně zapojen i Zvláštní zástupce pro jižní Kavkaz, v souladu s jeho mandátem.⁹¹

Akční plán obsahuje komplexní soubor priorit v oblastech, které jsou uvedeny v PCA, i ty, které zde uvedeny nejsou. Těchto prioritních oblastí je celkem osm a pro

⁸⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2011-3-6]. Country report- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/armenia_country_report_2005_en.pdf>.

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan- Arménie. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/armenia_enp_ap_final_en.pdf>.

každou oblast je stanoveno, čeho se oblast týká a jaká konkrétní opatření jsou navrhována pro její provedení.⁹²

První oblast se zabývá posílením demokratických struktur, právního státu včetně reforem soudnictví a boje proti podvodům a korupci. Konkrétně je třeba zajistit řádnou ústavní reformu; provést změnu volebního zákona; zlepšit právní pomoc, včetně zlepšení a posílení systému advokátů; zřídit správní soudy; zajistit aktivní účast občanské společnosti ve vztahu k protikorupční strategii. Druhá oblast vyzdvihuje potřebu úcty k lidským právům, základním svobodám,⁹³ a to zajištěním práva na ochranu soukromého vlastnictví, reforem vězeňství a policie.⁹⁴ Oblast třetí se zabývá podporou vývoje ekonomiky, zvýšením úsilí o snižování chudoby a sociální soudržnosti, což přispívá k udržitelnému rozvoji včetně ochrany životního prostředí. Vhodným opatřením k provedení je provádění měnové a fiskální politiky;⁹⁵ pokračovat v provádění stávající strategie snižování chudoby; zlepšování zemědělství a venkovské infrastruktury; pokračovat v reformách v oblasti práce, sociálního zabezpečení a sociální ochrany, také posílit kapacitu veřejných služeb zaměstnanosti; posílit reformu zdravotnictví (zlepšit dostupnost, organizaci a právní rámec) a reformu vzdělávání. Prioritní oblastí čtyři je zlepšení investičního prostředí, za použití opatření spočívajícího ve vyvinutí a provádění komplexního programu pro zlepšení podnikatelského prostředí; pokračování v modernizaci a zjednodušení daňové správy; pokračování v úsilí o rozvoj sítě dvoustranných dohod mezi Arménií a členskými státy EU o zamezení dvojího zdanění, včetně zlepšení transparentnosti a výměny informací (v souladu s mezinárodními normami).⁹⁶ Oblast číslo pět se zabývá nutností konvergence hospodářských právních předpisů – konkrétním opatřením je progresivní plnění Národního programu pro implementaci PCA. Rozvoj energetické strategie⁹⁷ je prioritní oblastí číslo šest. Přispět k mírovému vyřešení konfliktu v Náhorním Karabachu je předposlední oblastí, s požadavkem na zvýšení diplomatického úsilí prostřednictvím Zvláštního zástupce pro jižní Kavkaz; na podporu mezilidských kontaktů a zintenzivnění dialogu EU s dotýčnými stranami

⁹² *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan- Armenie. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/armenia_enp_ap_final_en.pdf>.

⁹³ V souladu s mezinárodními závazky Arménie

⁹⁴ Podrobněji v Prioritní oblasti č.2 Akčního plánu

⁹⁵ Ve spolupráci s mezinárodními finančními institucemi

⁹⁶ Podrobněji v Prioritní oblasti č. 4 Akčního plánu

⁹⁷ Včetně včasného vyřazení Jaderné elektrárny Medzamor-což je jeden z hlavních požadavků EU, kdy je po Arménii požadováno, aby vyřazení z provozu kvůli nebezpečnosti bylo dříve, než je plánovaný rok 2016 a za tímto účelem je poskytována finanční podpora od EU

s cílem urychlení této politické situace.⁹⁸ Poslední oblast vyžaduje zvýšené úsilí v oblasti regionální spolupráce. Konkrétní opatření pro tuto oblast je pokračování v úsilí ve spolupráci se sousedními zeměmi, pokračování v řešení regionálních otázek; posílení účasti v rámci spolupráce na jižním Kavkazu (např. v dopravě, energetice, školství); posílení účasti Arménie v oblasti vymáhání práva na jižním Kavkazu; a zvýšení výměny mládeže a spolupráce mezi zeměmi jižního Kavkazu.⁹⁹

Tento AP byl schválen Radou pro spolupráci mezi Arménií a EU. Sledovat provádění tohoto AP je v kompetenci společných orgánů zřízených PCA.¹⁰⁰

V tomto AP jsou mnohem podrobněji popsána konkrétní opatření, nezbytná ke zlepšení situace v Arménii. Není možné tu vše podrobně popisovat, ale zároveň je nezbytné, zdůraznit základní problémy a oblasti, ve kterých se EU a Arménie dohodly na zlepšení, a také z důvodu lepšího pochopení části 4.5 - Zprávy o pokroku.

4.4 Strategický dokument země

Strategický dokument Arménie (Country strategy paper, CSP) se vztahuje na období 2007-2013. Tento dokument byl vyvinut ve spolupráci EU s orgány Arménie a plně odráží národní priority. Cíl, který jsou stanoveny v CSP, je spolupráce mezi EU a Arménií v rámci vývoje stále užších vztahů, které jdou nad rámec předchozích úrovní spolupráce, hlubší politické spolupráce a postupné hospodářské integrace. Pomoc EU v období, na které se vztahuje tento CSP, se zaměří na podporu těchto politických cílů, již stanovených v PCA (účinných od roku 1999) a AP (účinných od roku 2006). Tento dokument je plně v souladu s ekonomickým růstem a snižováním chudoby.¹⁰¹

Oblasti vymezené v tomto dokumentu korespondují s prioritními oblastmi stanovené v AP. Mezi nimi jsou: posílení demokratických struktur, posílení úcty k lidským právům a základním svobodám, podpora vývoje ekonomiky, snaha o snižování chudoby a sociální soudržnosti, zlepšení investičního prostředí,

⁹⁸ Stranami myšlena Arménie a Ázerbájdžán

⁹⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan- Armenie. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/armenia_enp_ap_final_en.pdf>.

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ *Europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-9-10]. Country strategy paper- Armenie. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_armenia_en.pdf>.

konvergence hospodářských a správních předpisů, oblast jaderné energetiky, urovnání hospodářských konfliktů a zvýšení úsilí v oblasti regionální spolupráce.¹⁰²

CSP se kromě vývoje vztahů mezi EU a Arménií zabývá jednotlivými oblastmi uvedenými výše, včetně prostředků a reforem pro jejich zlepšení. Rok 2007 znamenal velkou změnu v oblasti financování, neboť došlo k přechodu od nástroje TACIS na nástroj ENPI. Zabývá se nutností zajistit tento nástroj, aby spolupráce měla odpovídající podporu plnění závazků dle AP. Dále je v dokumentu uvedena analýza sociální situace, stav životního prostředí a perspektiva vývoje v rámci AP. Finanční pomoc v rámci nového nástroje ENPI pro rok 2007-2013 je 98,4 milionů EUR. K tomu navíc náleží pomoc z přeshraničních programů, meziregionálních, regionálních, včetně programů tématických.

4.5 Národní indikativní programy

Národní indikativní program na období 2007-2010 (NIP) vysvětluje podrobněji zaměření operací v rámci nového národního nástroje evropského sousedství a partnerství (ENPI). Je určen, aby uvedl postupy pro plánování a specifikace projektů určených omezeným počtem prioritních oblastí, společně s cíli a výsledky, kterých bude dosaženo. Těmito oblastmi jsou: Posílení demokratických struktur a řádná správa věcí veřejných; Podpora pro regulační reformu a administrativní kapacity budov; Podpora úsilí o snižování chudoby. Tyto oblasti jsou v dokumentu podrobněji specifikovány, včetně konkrétních částek přidělených na podporu jednotlivých oblastí. Finanční zdroje pro Arménii v rámci tohoto programu se pohybují ve výši 98 milionů EUR. Tato částka může být ještě zvýšena přidělem v rámci programu „Správa věcí veřejných“, která bude odměňovat ty země ENP, které dosáhnou nejlepšího výkonu v rámci správy veřejných věcí.¹⁰³

Národní indikativní dokument pro roky 2011-2013 (NIP) byl vypracován Komisí v polovině provádění CSP (2007-2013). Tento NIP podporuje realizaci klíčových cílů PCA, AP a priorit v rámci EaP na bilaterální úrovni. Hlavní cílem NIP je zaměření na obchod a posun od chudoby k sociálně-ekonomickému rozvoji s ohledem na možnost zahájení jednání mezi EU a Arménií o Dohodě o přidružení

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ *Europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2007-2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_nip_armenia_en.pdf>.

(AA), včetně vytvoření DCFTA. Finanční částka pomoci pro toto období je 157,3 milionů EUR.¹⁰⁴

4.6 Zprávy o pokroku

Vzhledem k nutnosti kontrolovat realizaci AP, je vydávána každoročně Zpráva o pokroku (Country progress, CP).¹⁰⁵ Je to sdělení Komise směřované Radě a Parlamentu o pokroku v dané zemi za uplynulý rok. Prozatím byly tyto CP vydány čtyři. V úvodu každé CP je shrnutí dosavadních vztahů, vymezení období, které CP hodnotí a celkové pokroky. Poté jsou rozebrány jednotlivé oblasti (dle prioritních oblastí v AP), a jejich zlepšení či horšení. Rozebrána je i finanční pomoc, včetně konkrétních přidělených částek do jednotlivých programů pomoci.

CP 2008¹⁰⁶ kladně hodnotí pokrok Arménie v několika oblastech při provádění AP. Významného pokroku bylo dosaženo v oblasti soudnictví, organizace voleb a role veřejného ochránce práv¹⁰⁷. Důležitou roli zde hraje ústavní reforma, provedená v listopadu 2005 a balíček legislativních reforem, které měly být provedeny v rámci ústavní reformy 2007. Přijetím soudního a správního řádu v roce 2007 byla nutná soudní reforma v lednu roku 2008.¹⁰⁸ Stálým problémem této země je korupce. Ke zlepšení, dle Komise, dochází velmi pomalu. Na vnitrostátní i regionální úrovni byl zahájen projekt pro regionální správu hranic na jižním Kavkaze. Tento projekt je financován pomocí ENPI, návrh projektu je z roku 2007. Stále v rámci posílení regionální úrovně, Arménie spolu s Gruzíí, Ázerbájdžánem a EU je zakladatelem Regionálního environmentálního centra na Kavkazu (REC), se sídlem v Tbilisi.¹⁰⁹ Toto centrum podporuje vybudování kapacit a spolupráce mezi zúčastněnými stranami i mezi zeměmi sousedními. Další oblastí, kde je nutná reforma, je zlepšení postavení žen a posílení jejich role ve společnosti a rovné zacházení mužů a žen. Arménie musí, i přes zlepšení, dále snižovat chudobu.¹¹⁰ Lepší výsledky lze přičíst zvyšování mezd a přílivu finančních prostředků ze zahraničí. Vzájemný obchod mezi EU a Arménií oproti letům 2002-2005 se mírně

¹⁰⁴ *Europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. National indicative program, 2011-2013. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_armenia_en.pdf>.

¹⁰⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_392_en.pdf>.

¹⁰⁶ Rozuměj shrnutí od listopadu 2006 do 31. prosince 2007

¹⁰⁷ V souladu s mezinárodními standardy

¹⁰⁸ Touto reformou se zabývá Zpráva o pokroku 2009

¹⁰⁹ Hlavní město Gruzie

¹¹⁰ Podíl obyvatel žijících pod hranicích chudoby se snižuje na 29% a podíl extrémní chudoby je 6,5%

snížil. Komise nadále pokračuje s prováděním studie zkoumající možnosti vytváření zóny volného obchodu mezi Arménií- EU. Arménie ovšem učinila pouze malý pokrok při plnění cílů v rámci konvergence právních předpisů EU, obsažených v PCA a AP, který je ovšem rozhodující pro dosažení lepšího přístupu na trh.¹¹¹

V rámci financování pomocí programu ENPI byla pro rok 2007 rozdělena částka 21 milionů EUR. Tato pomoc byla určena především na posílení řádné správy věcí veřejných a demokratického rozvoje, podporu reformy v oblastech AP a na podporu snižování chudoby. Arménie ale těží také z další spolupráce v rámci programu ENPI, určeného pro více zemí a regionů. Pomoc byla určena v rámci programu pro jadernou bezpečnost, za účelem zlepšení v jaderné elektrárně Medzamor.¹¹²

Zpráva o pokroku 2009¹¹³ poukazuje na pokrok v určitých oblastech, přestože země bojuje s následky vnitřní krize v důsledku prezidentských voleb.¹¹⁴ Pokroku bylo dosaženo v oblasti daňových a celních reforem, finančních služeb a hospodářské soutěže. Byly podniknuty kroky pro zlepšení spolupráci s nevládními organizacemi a občanskou společností. I přes hlavní reformy v soudnictví, které byly v tomto období provedeny, stále ještě chybí realizovat přijaté právní předpisy a zajistit soudcovskou nezávislost.¹¹⁵ REC si upevnil své místo a stal se, po schválení všemi zástupci jižního Kavkazu v prosinci 2008, plně funkčním výkonným orgánem. REC je důležitým nástrojem pro podporu regionální spolupráce a stability v oblasti jižního Kavkazu.¹¹⁶ V rámci globální finanční a hospodářské krize se výrazně zpomalil růst průmyslu i vzájemného obchodu mezi EU a Arménií. V květnu 2008 byla dokončena studie o proveditelnosti Dohody o volném trhu (Free Trade Agreement, FTA), která byla předpokládána v AP. Tato studie došla k závěru, že hluboká a komplexní dohoda o volném obchodu (Deep and comprehensive free trade agreement, DCFTA), by byla pro Arménii ekonomicky výhodná, ta ale ovšem ještě není připravena na tak velkou liberalizaci obchodu. V návaznosti na výsledky

¹¹¹ *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_392_en.pdf>.

¹¹² *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_392_en.pdf>.

¹¹³ Shrnutí pokroku od 1. ledna do 31. prosince 2008

¹¹⁴ Volby byly v únoru 2008, napadení platnosti voleb vedlo až k vyhlášení výjimečného stavu, omezení demokratických svobod a lidských práv, což postihlo svobodu projevu, shromažďování a svobodu sdělovacích prostředků.

¹¹⁵ *Europa.eu* [online]. 2009 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Armenia 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_511_en.pdf>.

¹¹⁶ Tamtéž

studie byl zahájen proces zaměřený na vytvoření nezbytných podmínek pro přijetí DCFTA v Arménii. V roce 2008 byl přijat zákon o uprchlících a azylu, zaměřený na sbližování vnitrostátních předpisů, mezinárodních a norem EU. Arménie také pokračuje v reformě zdravotnictví.¹¹⁷

Došlo ke zřízení plnohodnotné delegace Komise v Jerevanu v únoru 2008, což přispělo k dalšímu posílení bilaterálních vztahů mezi Armenií a EU. Komise i nadále podporuje Arménii finančně v rámci programu ENPI a pro rok 2008 byla tato částka 24 milionů EUR. Arménie i nadále těží ze spolupráce ENPI v rámci více zemí, regionálních programů, tématických programů, včetně nástroje pro demokracii a lidská práva.¹¹⁸

Zpráva o pokroku 2010¹¹⁹ poukazuje na pokrok v zahájení politického dialogu o lidských právech s EU (první zasedání se konalo v prosinci 2009). Zlepšen byl politický rámec v oblasti boje proti korupci a byla posílena role veřejného ochránce práv. Klíčový význam bude mít reforma soudnictví, státního zastupitelství a řádného uplatňování právních předpisů. Měl by být posílený dialog mezi vládnoucí politickou stranou a její opozicí, což by mělo přispět k demokratickému rozvoji země. Podle CP 2010 klesla hospodářská činnost a v důsledku krize vláda Arménie také dočasně pozastavila udržitelný rozvoj programu na snižování chudoby.¹²⁰

REC provádělo v roce 2009 regionální aktivity zejména v oblasti informační a veřejné účasti, v politice životního prostředí a místních akčních plánů životního prostředí. Jedná se o významný nástroj na podporu regionální spolupráce a stability pro budoucnost jižního Kavkazu. Komise provedla v únoru 2009 průzkumnou misi do Arménie a stanovila detailní posouzení připravenosti Arménie pro DCFTA. Komise vydala doporučení klíčových reforem, které je potřeba, aby Arménie provedla, aby byla připravená na vyjednávací proces DCFTA. Toto posouzení bylo schváleno Armenií v červnu 2009. V listopadu téhož roku byla založena institucionální struktura pro přípravné a další jednání. Pokud bude vyvinuto dostatečné úsilí ze strany Arménie, není další překážky pro zahájení vyjednávacího procesu DCFTA.¹²¹

¹¹⁷ *Europa.eu* [online]. 2009 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Armenia 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_511_en.pdf>.

¹¹⁸ Tamtéž

¹¹⁹ Rozměj CP za období od 1. ledna do 31. prosince 2009

¹²⁰ *Europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-4-14]. Country progress-Armenia 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_516_en.pdf>.

¹²¹ Tamtéž

Komise i v roce 2009 podporovala reformní úsilí a programová pomoc v rámci programu ENPI činila 24,7 milionů EUR. Roční akční program byl zaměřen na trvalou podporu hospodářského rozvoje a sociální soudržnosti. Arménie také těží z činností financovaných v rámci programu ENPI pro více zemí a regionů, jakož i tematických programů, jako je evropský nástroj pro demokracii a lidská práva.¹²² Roku 2009 byla zahájena činnost EU Advisory Group, která je financována z EU, s cílem podpořit orgány Arménie při provádění klíčových oblastí AP.¹²³

Zpráva o pokroku 2011¹²⁴ vyzdvihuje pokrok v oblasti politického dialogu a reform. Byly podniknuty kroky k překonání politické krize a v prosinci 2010 proběhla druhá schůzka EU-Arménie dialogu o lidských právech.¹²⁵ Velkým zlomem je zde červenec 2010, kdy bylo zahájeno jednání mezi EU a Arménií o Dohodě o přidružení (Association Agreement, AA). Tato AA je koncipována oběma stranami jako znázorňující nejpokročilejší a nejambicióznější přístup vize přidružení k Východnímu partnerství, včetně obsáhlé a komplexní zóny volného obchodu (DCFTA) a komplexního programu sbližování s *acquis* EU.¹²⁶ Jednání o DCFTA začne poté, jakmile budou splněny nezbytné podmínky. Zásadním významem pro budoucí provádění AA bude řádné provádění právních předpisů ve všech oblastech a jeho účinného prosazování, budování kapacit a větší nezávislosti soudní moci.¹²⁷

Kvůli stále trvajícím následkům globální ekonomické krize, nedošlo v Arménii k žádnému velkému pokroku v plnění cílů AP, ačkoliv se ekonomická aktivita dostala v roce 2010 z hluboké recese. Pozastavený program na realizaci udržitelného rozvoje, včetně snižování chudoby byl znovu obnoven, poklesla i míra nezaměstnanosti. Stále je kladen důraz na předčasné uzavření jaderné elektrárny dříve než v roce 2016. Za účelem splnění závazků stanovených AP, by země měla

¹²² EIDHR, který je již nahrazen finančním nástrojem na podporu demokracie a lidských práv v třetích zemích zřízen Nařízením Evropského Parlamentu a Rady č. 1889/2006, ze dne 20. prosince 2006

¹²³ *Europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-4-14]. Country progress-Armenia 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_516_en.pdf>.

¹²⁴ Rozuměj od 1. ledna do 31. prosince 2010

¹²⁵ 3. kolo dialogu o lidských právech se konalo 6. prosince 2011 v Jerevanu

¹²⁶ *Acquis communautaire*- termín vžitý pro vymezení veškerých norem a relevantních aktů ES/EU, jak současných, tak i budoucích, jež vznikají s fungováním ES/EU a charakterizují dosaženou jimi úroveň intergace (dále jen *acquis*)

ŠIŠKOVÁ, Naděžda; STEHLÍK, Václav. *Evropské právo : Ústavní základy EU*. Praha : Linde, 2007. Pojem a povaha Evropského práva, s. 74.

¹²⁷ *Europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia 2011. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2011/sec_11_639_en.pdf>

vyvinout větší úsilí na ochranu lidských práv, předcházení mučení a špatného lidského zacházení, jakož i zlepšení vazebního zařízení.¹²⁸

Spolupráce v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti zdůraznila vzájemnou silnou ochotu k prohlubování vztahů v této oblasti politiky. První setkání EU- Arménie podvýboru pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost se konalo v červenci 2010 v Jerevanu. Diskuze probíhala (mezi EU, Arménií a zainteresovanými členskými státy EU), o zřízení EU-Arménie partnerství v oblasti mobility.¹²⁹

V roce 2010 byla poskytnuta Arménii finanční pomoc v částce 27, 7 milionu EUR v rámci finančního nástroje ENPI. Země těží také z činnosti přeshraniční spolupráce v rámci programu ENPI¹³⁰, meziregionálních, regionálních programů a prospěch z tématických nástrojů (EIDHR a nástroje rozvojové spolupráce). Advisory Group, která je financována z EU, bude podporovat cíleno oblast AA a zaměří se na oblasti demokracie a lidských práv, spravedlnosti, svobody a bezpečnosti a také přípravy na DCFTA.¹³¹

V souhrnu Zpráv o pokroku (CP) jsem shrnula pouze ty nejdůležitější oblasti a u nich jsme sledovala pokrok. Není možné uvádět veškeré aktivity a podrobné provádění prioritních oblastí této země z kapacitních důvodů.

4.7 Programy a nástroje pomoci, podpora země

Základní nástroj pomoci ENPI, zde bylo již mnohokrát zmíněn. Mezi nejdůležitější patří od 1.ledna 2007 Nástroj pro jadernou bezpečnost (INSC).¹³² Důležitým nástrojem je i program pro Komplexní budování institucí (CIB), který je zaměřen na budování omezeného počtu institucí, které jsou zásadní při přípravě a realizaci AA. Tento program byl zahájen v roce 2010.¹³³

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ *Europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia 2011. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2011/sec_11_639_en.pdf>

¹³⁰ Např. participuje na Cross-Border Cooperation (CBC) programu Černého moře, kde na období 2007-2013 je poskytnuta částka 21, 3 milionů EUR.

¹³¹ *Europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia 2011. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2011/sec_11_639_en.pdf>

¹³² *Ec.europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-06-13]. EU, Nuclear safety. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/redirect/nuclear-safety_en.htm>.

¹³³ Více na http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_armenia_en.pdf.

Arménsko-evropská politika a právní poradna (AEPLAC) byla zřízena na podporu hospodářského, politického a sociálního rozvoje země. Práce zde zahrnuje zásady stanovené v PCA a AP.¹³⁴

Hlavní programovou pomocí v rámci akčního programu ENPI pro rok 2007 je podpora Odborného vzdělávání a přípravy (VET) a pro rok 2008 podpora pro reformu soudnictví. Oblast vysokoškolského vzdělávání je financována programem Tempus. Podporovány jsou protidrogové programy, projekt proti mučení a špatnému zacházení¹³⁵

Twinningové projekty spojují veřejný sektor zkušeností z členských států EU a přijímajících zemí s cílem posílit aktivitu spolupráce. Všechny twinningové projekty musí mít vlastní plán a přesný rozpočet. Pro Arménii byla zpřístupněna twinningová spolupráce od počátku roku 2007, za účelem urychlení procesu správní reformy.¹³⁶

¹³⁴ Více na <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/armenia/armenia_en.htm>.

¹³⁵ Tamtéž

¹³⁶ *Ec.europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Twinning. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/twinning_en.htm>.

5. Ázerbájdžán

5.1 Dohoda o partnerství a spolupráci

Základním právním rámcem pro bilaterální vztahy mezi EU¹³⁷ a Ázerbájdžánem je Dohoda o partnerství a spolupráci (Partnership and Cooperation Agreement, PCA), která byla podepsána v dubnu 1996 a vstoupila v platnost na začátku července 1999, jejíž základní doba platnosti činila 10 let. Tato dohoda byla uzavřena za účelem posílení vzájemných vztahů, podpořením spolupráce a upevňování politické a hospodářské svobody, které tvoří samotný základ partnerství.¹³⁸

Ve své preambuli PCA stanovuje, že tato dohoda je založena na respektování demokracie, zásad mezinárodního práva, lidských práv a zásad tržní ekonomiky. Touto PCA se zakládá partnerství, jehož cílem je poskytnout politický dialog mezi stranami, který umožňuje rozvoj úzkých politických vztahů; podporovat úsilí země při upevňování demokracie a při dokončení přechodu k tržnímu hospodářství; podporovat obchod, investice a hospodářské vztahy a udržitelný rozvoj; a také vytvořit základ pro spolupráci v oblasti legislativní, hospodářské, sociální, finanční a kulturní.¹³⁹

PCA ve své Hlavě I. zdůrazňuje obecné zásady, jako je dodržování demokracie, zásad mezinárodního práva a lidských práv. Hlavou II. je zaveden politický dialog, který mají strany v úmyslu prohlubovat a je uskutečňován na ministerské a parlamentní úrovni. Dialog posiluje vazby mezi státy, a tím i společenství demokratických národů. Hospodářské sbližování zase povede k intenzivnějším politickým vztahům a rostoucí sbližování postojů k mezinárodním otázkám povede ke zvýšení bezpečnosti a stability regionu. Hlava III. se zabývá obchodem a zdůrazňuje udělení si, mezi stranami, vzájemné doložky nejvyšších výhod v oblastech vymezených v článku 9 Hlavy III, a článek 10 vyjmenovává výjimky z této doložky. Důležitým je také fakt, že zboží dovážené do EU je bez množstevního omezení, stejně jako zboží, které je vyváženo z EU do Ázerbájdžánu

¹³⁷ Uzavřena mezi Evropskými společenstvími (EHS, ESUO a EURATOM) a členskými státy na straně jedné a Ázerbájdžánem na straně druhé

¹³⁸ EU, Ázerbájdžán. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Ázerbájdžánskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 246, s. 0003-0051

¹³⁹ Tamtéž

je bez množstevního omezení.¹⁴⁰ Další Hlava je věnována ustanovením o podnikání a investicím a také ochraně duševního, průmyslového a obchodního vlastnictví. Kdy na základě článku 42 pokračuje Ázerbájdžánská republika ve zlepšování ochrany tak, že do konce pátého roku od vstupu PCA v platnost, bude zajištěna úroveň ochrany podobná té, která existuje ve Společenství, včetně účinných prostředků k prosazování těchto práv. Hlava V se zabývá legislativní spoluprací. Zde je uznáno stranami, že důležitou podmínkou pro posílení hospodářských vztahů je sblížení stávajících a budoucích právních předpisů Ázerbájdžánské republiky a Společenství (EU).¹⁴¹ Hlava VI. obsahuje ustanovení o hospodářské spolupráci, upevnění hospodářských vazeb a stanovuje oblasti, na které bude pozornost zaměřena. Článek 61 Hlavy VI. upravuje regionální rozvoj a vzájemnou spolupráci stran, za účelem zlepšení podpory výměny informací a metod vypracovávání regionálních politik, přičemž zvláštní důraz je kladen na znevýhodněné oblasti. Spolupráce v otázkách demokracie a lidských práv je uvedena v Hlavě VII. Tato spolupráce se uskutečňuje formou programů technické pomoci, které jsou mimo jiné zaměřeny na pomoc při přípravě příslušných právních a správních předpisů a jejich uplatňování. Další Hlavy se zabývají kulturní spoluprací a finanční spoluprací v technické pomoci.¹⁴²

Důležitým článkem je článek 89, který je antidiskriminační vůči příslušníkům druhé strany v přístupu k soudům a správním orgánům a uplatňování jejich osobních a majetkových práv, včetně práva duševního, průmyslového nebo obchodního vlastnictví.¹⁴³

5.2 Institucionální rámec

V Hlavě XI., článkem 81 se zřizuje Rada pro spolupráci, která dohlíží na provádění PCA. Schází se jednou za rok na úrovni ministrů a zabývá se veškerými důležitými otázkami a otázkami společného zájmu stran a vydává doporučení. Skládá se z členů Rady a Komise EU a členů vlády Ázerbájdžánské republiky. Radě je nápomocen Výbor pro spolupráci, složený ze zástupců členů Rady a Komise a

¹⁴⁰ Výjimky jsou uvedeny v článku 14 a 16 Hlavy III PCA

¹⁴¹ Oblasti, kterých se to týká zejména, jsou uvedeny v článku 43 Hlavy V PCA

¹⁴² EU, Ázerbájdžán. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Ázerbájdžánskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 246, s. 0003-0051

¹⁴³ Tamtéž

členů vlády Ázerbájdžánu. Článkem 86 se zřizuje Parlamentní výbor pro spolupráci, složený z členů Parlamentu EU a členů Parlamentu Ázerbájdžánu.¹⁴⁴

PCA se uzavírá na počáteční období deseti let. Poté se automaticky prodlužuje o rok, pokud není jednou ze stran vypovězena. Je zde rovněž uvedeno, že strany přijmou zvláštní opatření potřebná ke splnění svých závazků dle této PCA. PCA je nedílnou součástí vnitrostátního právního systému dané země. Ustanovení jsou ale velmi obecné, a proto je nelze použít přímo. Za účelem provádění plnění PCA byla založena dekretem prezidenta republiky¹⁴⁵ Státní komise pro partnerství a spolupráci s EU.¹⁴⁶

5.2 Zpráva země

Na základě doporučení Komise, Rada dne 14. června 2004 nabídla Ázerbájdžánu příležitost podílet se na evropské politice sousedství. V této Zprávě země (Country report, CR), která byla publikována v březnu v 2005, Komise hodnotí vzájemné vztahy mezi EU a Ázerbájdžánem a odráží pokrok dosažený v rámci PCA a popisuje aktuální situaci ve vybraných oblastech, se zvláštním významem pro toto partnerství. Tato CR obsahuje pokyny pro doporučení Komise ohledně vytvoření akčního plánu a slouží jako základ pro budoucí hodnocení pokroku v rámci vzájemných vztahů EU a Ázerbájdžánu.¹⁴⁷

CR se v úvodu zabývá základním právním rámcem pro bilaterální vztahy mezi EU a Ázerbájdžánem, tedy PCA a základními hodnotami zde stanovenými. CR informuje o pravidelném politickém dialogu, který se koná na ministerské, parlamentní úrovni a úrovni vyšších úředníků. Rada pro spolupráci se v rámci politického dialogu sešla k roku 2005 celkem šestkrát. Zdůrazňuje též setkání Rady pro obecné záležitosti¹⁴⁸ v roce 2001, kdy EU potvrdila ochotu aktivnější politickou

¹⁴⁴ EU, Ázerbajdžán. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Ázerbajdžánskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 246, s. 0003-0051

¹⁴⁵ Dekret č. 272 ze dne 23. listopadu 1999

¹⁴⁶ *Ec.europa.eu* [online]. 2004 [cit. 2011-12-18]. EU assistance. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/azerbaijan/azerbaijan_en.htm>.

¹⁴⁷ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

¹⁴⁸ General affairs council (GAC), více na <http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/general-affairs?lang=en>

úlohu v oblasti jižního Kavkazu a také jmenování Společného zástupce pro jižní Kavkaz v roce 2003.¹⁴⁹

Tato CR zmiňuje také finanční pomoc zemi, která od roku 1992 do roku 2004 činila téměř 400 milionů EUR.¹⁵⁰ Země těžila z finančního programu TACIS zejména v oblasti dopravy a tranzitu, energie (ropy a zemního plynu), životního prostředí, stejně jako v oblasti spravedlnosti a vnitřních záležitostí. CR detailněji rozebírá politickou situaci v zemi, princip dělby moci, volby a soudní systém. Upozorňuje na reformu státní služby, která byla provedena již v roce 2000 a také na trvalý problém s korupcí, přestože byl v roce 2004 schválen zákon O boji proti korupci, a vytvořeno oddělení pro boj s korupcí, kdy podle posledních výsledků je výkon nedostatečný.¹⁵¹ V oblasti lidských práv a základních svobod CR uvádí, že Ústava Ázerbájdžánské republiky zaručuje svobodu myšlení a projevu, sdružování a shromažďování. Svoboda tisku a ostatních sdělovacích prostředků se potýká s problémy v povaze finanční, ekonomické a právní. Ústava také stanoví svobodu vyznání bez omezení. V oblasti diskriminace Ústava zaručuje rovnoprávné postavení mužů a žen¹⁵², dále Ústava chrání práva dětí a ochraňuje menšiny.¹⁵³

V rámci zahraničních vztahů se zabývá CR konfliktem v Náhorním Karabachu a zdrženlivou spoluprací se sousední zemí - Arménií, která je druhou stranu konfliktu. Spolupráce byla plně obnovena v roce 2003 po volbách v obou zemích¹⁵⁴. Dále se CR zabývá organizacemi, jichž je Ázerbájdžán členem¹⁵⁵ a jejich partnerů v politice - Ruskou federací, Spojenými státy americkými a EU.¹⁵⁶

V rámci hospodářské situace se zlepšuje v zemi životní úroveň, přesto je chudoba velmi rozšířená. Ekonomika je závislá na vývozu ropy a zemního plynu, který tvoří 86% z celkového vývozu. V roce 2003 byla provedena důchodová

¹⁴⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

¹⁵⁰ Tři finanční nástroje, v rámci kterých byla pomoc ES/EU, byly: TACIS (116 milionů EUR technické pomoci), Zabezpečení potravin programu

¹⁵¹ Země je řazena na 140. místo ve světě, což znamená, že země je vnímána jako země s velmi vysokou mírou korupce

¹⁵² Nicméně tradiční společenské normy a špatné ekonomické podmínky nadále omezují ženskou roli v ekonomice. Zastoupení žen je nižší také ve vyšších úrovních pracovní síly.

¹⁵³ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

¹⁵⁴ Prezidenti obou zemí - Robert Kočarjan (Arménie) a İlham Alijev (Ázerbájdžán) se sešli na bilaterálním jednání na začátku září 2004, které se konalo v Kazachstánu a obnovili vzájemný dialog

¹⁵⁵ Je členem např. OSN, Rady Evropy, OBSE, Organizace islámské konference, Společenství nezávislých států, regionálních seskupení atd.

¹⁵⁶ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

reforma. Nezaměstnanost se pohybuje kolem 10 %. V CR je také kapitola věnována strukturálním reformám a pokroku směřujícímu k fungující tržní ekonomice. Ázerbájdžán stále pracuje na zlepšení právního a regulačního rámce tak, aby byl blíže k mezinárodním standardům.¹⁵⁷

5.3 Akční plán Ázerbájdžánu

ENP stanoví ambiciózní cíle založené na vzájemných závazcích EU, členských států a Ázerbájdžánu, dodržování společných hodnot, včetně respektování a podpory svrchovanosti, územní celistvosti a neporušitelnosti mezinárodně uznaných hranic, dodržování mezinárodních a evropských norem a principů, stejně jako podpora pro efektivní provádění politických, ekonomických a institucionálních reforem. Jakékoliv porušení těchto podmínek má za následek okamžité ukončení jejich provádění. Prvním krokem v tomto procesu je Akční plán (Action Plan, AP), který byl přijat v Bruselu na summitu EU - Ázerbájdžán Rady pro spolupráci, dne 14. listopadu 2006. Je stanoven pro období pěti let. Je určen jako pomoc k provádění ustanovení daných v PCA a podněcuje další integraci země do evropských struktur. Provádění tohoto AP významně urychlí sblížení právních předpisů země s právními předpisy, normami a standardy EU. AP také pomůže vytvořit a provádět politiky a opatření na podporu hospodářského růstu a sociální soudržnosti, ke snížení chudoby a na ochranu životního prostředí, a tím přispívat k dlouhodobému cíli udržitelného rozvoje.¹⁵⁸

AP obsahuje soubor priorit v oblastech, které jsou v rámci i mimo rámec PCA. Těchto oblastí je deset a první z nich má za cíl přispět k mírovému řešení konfliktu v Náhorním Karabachu. Konkrétní prostředky, které tomuto cíli napomohou bude zvýšení diplomatického úsilí prostřednictvím Zvláštního zástupce pro Kavkaz a pokračování v podpoře mírového řešení, a také zintenzivnění dialog s dotčenými státy. Oblastí druhou je posílení demokracie v zemi, včetně spravedlivého a průhledného volebního procesu v souladu s mezinárodními požadavky. K dosažení tohoto cíle je nutno pokračovat v legislativní a administrativní reformě, zaměřené na posílení vládní samosprávy. Prioritní oblastí třetí je posílení ochrany lidských práv a

¹⁵⁷ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

¹⁵⁸ *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2010-12-11]. Action plan- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/azerbaijan_enp_ap_final_en.pdf>.

základních svobod a právního státu.¹⁵⁹ Tohoto se docílí zlepšením organizace soudnictví, s cílem zajistit jeho nezávislost, nestrannost a účinnost, a také zajistit řádné provádění zákona o svobodném přístupu k informacím a podporovat rozvoj občanské společnosti. Zlepšení podnikatelského a investičního prostředí, a to zejména posílením boje proti korupci, je prioritní oblast čtvrtá. K tomu je zapotřebí posílit prosazování práva a posoudit dopad a pokrok protikorupčního zákona¹⁶⁰ a Státního programu proti korupci¹⁶¹, včetně navržení a provádění vhodných následných opatření po jeho uplynutí. Nutno je také pokračovat v transparentnosti privatizačního procesu, vyvinout a provádět komplexní program pro zlepšení podnikatelského prostředí.¹⁶² Prioritní oblast pátá má za cíl zlepšit fungování celnictví. A to především pokračováním ve zlepšování celních předpisů a zjednodušení postupů v souladu s normami EU a mezinárodními normami, včetně přijímání a prosazování nových norem v této oblasti a přezkoumání nového celního kodexu. Podpora vyváženého a udržitelného hospodářského rozvoje, včetně snižování chudoby a sociální soudržnosti je prioritní oblast šestá. K tomu je nezbytné pokračovat v procesu reformy veřejných financí, v reformě systému sociálního zabezpečení, reformě zdravotnictví a pokračovat v provádění státního programu pro regionální rozvoj. V rámci oblasti sedmé je prioritou další konvergence hospodářských předpisů a správní praxe. Konkrétním opatřením je posílení institucí odpovědných za normalizaci, akreditaci a dozor nad trhem a zajistit plnou shodu s předpisy duševního vlastnictví s požadavky a účinným uplatňováním dle PCA. Prioritních oblastí osmou je posilování vztahů mezi EU a Ázerbájdžánem v rámci energetické bilaterální spolupráce a regionální dopravní spolupráce. Zde zdůrazňuji, že v rámci AP podepsali 7. listopadu 2006 EU a Ázerbájdžán memorandum o porozumění, s cílem vytvořit partnerství v oblasti energetiky. Toto memorandum představuje zásadní krok k posílení energetických vztahů s Baku (hlavním městem), pomáhat, zefektivnit a reformovat domácí energetický sektor. Konkrétním opatřením v této prioritní oblasti je konat a pravidelně sledovat úroveň provádění tohoto memoranda v oblasti energetiky. Předposlední prioritních oblastí je posílení v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti, včetně oblasti hranic. Konkrétním opatřením je vyvinutí strategie integrované správy hranic, navázání dialogu o otázkách týkajících se

¹⁵⁹ V souladu s mezinárodními požadavky Ázerbájdžánu (PCA, Rady Evropy, OBSE, OSN)

¹⁶⁰ V platnosti od ledna 2006

¹⁶¹ 2004-2006

¹⁶² Zejména zlepšení podmínek pro zahájení podnikání, přijímání a propouštění pracovníků

pohybu osob a otázkami v oblasti víz. Poslední prioritní oblastí je posílení regionální spolupráce. Opatřením, které uvádí AP je posílení účasti na regionálních iniciativách spolupráce a podpora Regionálního enviromentálního centra (REC) v jižním Kavkazu.¹⁶³

Tento AP obsahuje dále podrobnější popis opatření k dosažení cílů, stanovených v tomto AP a byl schválen Radou pro spolupráci mezi Ázerbajdžánem a EU. Sledovat provádění tohoto AP je v kompetenci společných orgánů zřízených PCA.¹⁶⁴

5.4 Strategický dokument země

Tento dokument (Country strategy paper, CSP), byl přijat Komisí 7. července 2007 pro období 2007-2013. Poskytuje ucelený přehled o budoucích prioritách a zahrnuje veškeré nástroje a programy pomoci EU. Pomoc bude poskytována především pomocí Evropského nástroje sousedství a partnerství (ENPI), a bude založena na podpoře rozvoje v oblasti prosperity a dobrých sousedských vztahů mezi EU a partnerskými zeměmi, pro které je ENPI určen. Cílem spolupráce je rozvíjet stále užší vztah mezi EU a Ázerbajdžánem, který jde nad rámec předchozí spolupráce. Pomoc v období, na které se vztahuje tento CSP, je zaměřena na podporu reforem na základě politických cílů, stanovených v PCA (1999) a v AP (2006). Tento CSP byl vyvinut v úzké spolupráci s orgány země a plně odráží národní priority.¹⁶⁵

CSP obsahuje nástin politického programu, uvádí obecné aspekty, jako dodržování AP, tedy klíčového nástroje k prosazování svých reformních cílů. Oblasti jsou shodné s prioritními oblastmi danými v AP. Základními politickými cíli jsou tedy: upevňování demokracie, lidských práv a základních svobod; konsolidace soudnictví; podpora vyváženého růstu a boje proti chudobě; efektivní boj proti zločinu a korupci; reforma veřejného sektoru; a zlepšování investičního klimatu a spolupráce při mírovém urovnání konfliktu v Náhorním Karabachu.¹⁶⁶

¹⁶³ *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2010-12-11]. Action plan- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/azerbaijan_enp_ap_final_en.pdf>.

¹⁶⁴ Tamtéž

¹⁶⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Country strategy paper- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_azerbaijan_en.pdf>.

¹⁶⁶ Tamtéž

Dále se CSP zabývá vnější politikou, kdy zdůrazňuje, že prohlubování vztahů s EU je hlavní prioritou země. Poté se zabývá svými sousedy a vztahy s nimi.¹⁶⁷ Část CSP je věnována analýze politické situace země - volbami, reformními procesy v politické a institucionální oblasti. Je zdůrazněno, že pomoc Komise se bude vztahovat převážně na ekonomické reformy, v oblasti sociálních reforem na strukturální změny v oblasti sociálního odvětví a jejich sblížení s normami EU. Část CSP se také zabývá analýzou ekonomické situace a obchodní struktury a také nutností provést reformu zdravotnictví. CSP také shrnuje finanční situaci, a to již od roku 1991, kdy pomoc Ázerbájdžánu byla v rámci programu TACIS. Tento program byl od roku 2007 nahrazen nástrojem ENPI, a to nejen na úrovni národní, ale nadnárodní/regionální a také přeshraničních a tématických oblastí.¹⁶⁸

5.5. Národní indikativní programy

Tento program (National indicative program, NIP) pro období 2007-2010 stanoví podrobněji zaměření operací v rámci nástroje financování, ENPI. Určuje postupy pro plánování a vymezuje omezený počet oblastí, spolu s cíli a výsledky, kterých by mělo být dosaženo. Finanční pomoc v rámci programu ENPI je pro toto období 92 milionů EUR. Tato částka může být zvýšena v případě, že Ázerbájdžán bude mít nejlepší výsledky v rámci správy věcí veřejných ze zemí ENP. Pomoc poskytovaná v rámci ENPI se soustřeďuje na tři hlavní oblasti: podpora pro demokratický vývoj a řádnou správu věcí veřejných; podpora společensko-ekonomických reforem (s důrazem na sblížení s *acquis* EU), boj proti chudobě a podpora administrativní kapacity budov; podpora pro legislativní a ekonomické reformy v oblasti energetiky, dopravy a životního prostředí. V rámci každé z oblastí je v NIP odůvodnění finanční pomoci, a také očekávaný dlouhodobý účinek, specifické cíle, očekávané výsledky a ukazatele úspěchu (dlouhodobý dopad a specifické cíle).¹⁶⁹

Národní indikativní program (NIP) pro období 2011-2013 navazuje na NIP předchozí. Stanovuje prioritní oblasti pomoci v rámci bilaterálních vztahů. Priority tohoto programu vyplývají přímo z AP a priorit EaP, a tím poskytují silnou vazbu mezi

¹⁶⁷ S Ruskem, Tureckem, Íránem a Gruzii

¹⁶⁸ *Ec.europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Country strategy paper- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_azerbaijan_en.pdf>.

¹⁶⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2007-2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_nip_azerbaijan_en.pdf>.

společnými politickými cíly a podporují spolupráci. Tento NIP je vydán v polovině funkčního období CSP. Dochází k závěru, že k žádným významným změnám nedochází, změnil se rozměr, ale ne podstata hlavních prioritních oblastí daných CSP. NIP upozorňuje na vývoj vztahů EU a Ázerbájdžánu v rámci EaP, kdy dochází k prohloubení dvoustranných vztahů, včetně rozšíření smluvních vztahů. Komise proto přijala návrh směrnice pro jednání o Dohodě o přidružení (AA) v květnu 2010. Politické i obchodní aspekty těchto jednání budou vyžadovat neustálé pokračování v reformách a splnění určitých podmínek, a proto EU bude poskytovat podporu v těchto oblastech v rámci tohoto NIP (2011-13). Priority zůstávají stejné, ovšem s důrazem na podporu snahy k docílení začlenění Ázerbájdžánu do WTO¹⁷⁰, což je jeden z klíčových předpokladů pro zahájení jednání o DCFTA s EU. Rozpočet pro toto období je 122,5 milionů EUR. Aktivita a iniciativy uvedené v tomto NIP budou doplněny a posíleny činnostmi v rámci regionálních a meziregionálních programů pro stejné období.¹⁷¹

5.6 Zprávy o pokroku

Zprávy o pokroku (Country progress, CP) jsou vydávány každoročně od roku 2007, aby shrnuly pokroky cílů, které byly stanoveny AP. V každé jednotlivé CP je uveden vývoj bilaterálních vztahů mezi EU a Ázerbájdžánem, posléze jsou uvedeny jednotlivé prioritní oblasti dle AP a jejich případný pokrok. V závěru jsou uvedeny finanční prostředky vynaložené na to určité konkrétní období a tu určitou prioritní oblast.

CP 2008¹⁷² příliš kladně pokrok v zemi nehodnotí. V rámci oblasti politického dialogu a reform je zmíněna reforma volebního rámce, reformy vězeňství, byla vyvíjena snaha o zlepšení podmínek zadržení, včetně zlepšení odborné přípravy dozorců. Právní předpis týkající se svobody shromažďování zůstává velmi restriktivní a umožnil pravidelný zákaz nebo omezení demonstrací. V červenci 2007 byl podepsán prezidentský dekret na podporu státní pomoci organizacím občanské společnosti. Zlepšení bylo dosaženo díky reformě soudnictví. Úsilí bylo vynaloženo na zlepšení výběru a školení soudců, včetně zvýšení jejich sociální jistoty. Další

¹⁷⁰ WTO-World Trade Organization = Světová obchodní organizace

¹⁷¹ *Ec.europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2011-2013. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_azerbaijan_en.pdf>.

¹⁷² Rozuměj na období od listopadu 2006 do 31. prosince 2007

oblastí je posílení regionální spolupráce, kdy se v říjnu¹⁷³ dohodlo na realizaci projektu zlepšení integrované správy hranic na jižním Kavkazu – Regionální enviromentální centrum (REC). V rámci trhu CP zdůrazňuje, že EU je hlavní obchodní partner země¹⁷⁴ a také, že další zlepšení obchodních vztahů s EU bude záviset na sblížení regulačních právních předpisů, zejména v oblastech obchodu, ale i duševního vlastnictví a životního prostředí. V roce 2007 byl schválen též program pro rozvoj odborného vzdělávání a vzdělávání se zaměřením na zlepšení správy věcí veřejných.¹⁷⁵

V rámci nástroje ENPI byla přidělena zemi částka 19 milionů EUR. V rámci akčního programu pro rok 2007 (jednoletého), byla tato částka věnována na podporu energetického sektoru. Ázerbájdžán užívá zároveň finance z programu ENPI pro více zemí a regionů, včetně přeshraniční spolupráce.¹⁷⁶

CP 2009¹⁷⁷ popisuje značný pokrok, kterého bylo dosaženo v souvislosti s Memorandem o porozumění o strategickém partnerství v oblasti energetiky (2006), a posílení úlohy Ázerbájdžánu jako výrobce energie. K posílení EU-Ázerbájdžánských vztahů přispělo zřízení Delegace Komise v Baku (únor 2008). Určitého pokroku bylo dosaženo také v oblasti soudnictví, zejména při vzdělávání soudců. V oblasti boje proti korupci došlo k posílení administrativních kapacit pro řešení případů korupce a k vhodné protikorupční legislativě. Je posílena role veřejného ochránce práv v sociálních otázkách, v ochraně národnostních menšin a práv dětí. Legislativní a institucionální rámec pro ochranu národnostních menšin zůstává nedostatečný. Problematickým je nedostatek antidiskriminační legislativy a omezené možnosti pro národnostní menšiny, týkající se účinného směřování jejich názorů úřadům nebo hlášení netolerance vůči nim.¹⁷⁸

REC se stal plně, v rámci své nové charty a se souhlasem národních zástupců všech tří zemí, novým výkonným orgánem. REC je důležitým nástrojem pro podporu regionální spolupráce a stability jižního Kavkazu. Ázerbájdžán také provádí vedoucí úlohu v rámci Procesu Baku o energetice a dopravě, organizovaném na energetickém summitu v listopadu 2008. Konflikt v Náhorním Karabachu stále staví

¹⁷³ Na setkání ministrů zúčastněných zemí (Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie) v Bruselu

¹⁷⁴ A to v rámci zahraničního obchodu přes 45%

¹⁷⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Azerbaijan 2008. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_391_en.pdf>.

¹⁷⁶ Tamtéž

¹⁷⁷ Rozuměj období od 1. ledna do 31. prosince 2008

¹⁷⁸ *Ec.europa.eu* [online]. 2009 [cit. 2010-12-18]. Country progress- Azerbaijan 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_512_en.pdf>.

bariéry mezi zúčastněné země, ovšem začínají se konat setkání k řešení konfliktu, a to na nejvyšší úrovni (prezidentské).¹⁷⁹ Ohledně Spolupráce v otázkách práva, svobody a bezpečnosti se země podílí na regionálním programu Integrované správě hranic jižního Kavkazu, kdy cílem je posílit spolupráci mezi agenturami a zároveň posílit kapacitu celní a pohraniční stráže v souladu s normami EU.¹⁸⁰

Finanční spolupráce je opět v rámci programu ENPI, kdy pro rok 2008 je vymezena částka 22 milionů EUR a zaměřuje se na podporu soudnictví. Ázerbájdžán podepsal Memorandum o porozumění s EIB, která je základní podmínkou pro získání půjčky.¹⁸¹

CR 2010¹⁸² uznává určitý pokrok při provádění AP v oblasti hospodářských a sociálních záležitostí. Energetika zůstává i nadále základním příjmem pro zemi. Stále je ovšem potřeba úsilí v oblasti politického dialogu a reform, reform soudnictví, boje proti korupci. Zdárně pokračuje i mírové řešení konfliktu v Náhorním Karabachu. V roce 2009 byly přijaty změny Ústavy¹⁸³, byly schváleny nové předpisy v oblasti hospodářské soutěže. Dále byla schválena novela zákona o důchodovém pojištění, ale zhoršila se situace ve vězeňství.¹⁸⁴

REC provádělo v roce 2009 aktivity v oblasti informační a veřejné účasti, politice životního prostředí, ochraně a udržitelném rozvoji horských oblastí. EU je stále hlavní obchodní partner země. V květnu byly uzavřeny bilaterální dohody s Gruzíí o spolupráci v oblasti duševního vlastnictví. V rámci Integrované správy hranic na jižním Kavkaze se Ázerbájdžán rozhodl spolupracovat nadále pouze s Gruzíí, což zpozdilo zahájení realizace na březen 2010.¹⁸⁵

Finanční dotace pro rok 2009 je v rámci ENPI akčních programů 20 milionů EUR a je zaměřena na sociální a hospodářské reformy a řádnou správu věcí veřejných a reformy veřejné správy. Země těžila také z programů regionálních a tématických (EIDHR).¹⁸⁶

¹⁷⁹ V Petrohradě v červnu a v Moskvě v listopadu 2008

¹⁸⁰ *Ec.europa.eu* [online]. 2009 [cit. 2010-12-18]. Country progress- Azerbaijan 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_512_en.pdf>.

¹⁸¹ Tamtéž

¹⁸² Rozuměj za období od 1. ledna do 31. prosince 2009

¹⁸³ Odstraněno bylo omezení prezidentského funkčního období a byl rozšířen válečný stav

¹⁸⁴ *Ec.europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Country progress- Azerbaijan 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_519_en.pdf>.

¹⁸⁵ Tamtéž

¹⁸⁶ *Ec.europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Country progress- Azerbaijan 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_519_en.pdf>.

CR 2011¹⁸⁷ se zabývá především posílením vztahů v rámci EaP a zahájením jednání o AA v červenci 2010. Pokroku bylo dosaženo především v oblasti energetiky. Potřeba je ale zvýšit pokrok v oblasti trhu, zejména kvůli přistoupení k WTO, což je podmínkou pro zahájení jednání země a EU o DCFTA. V listopadu se konalo také první zasedání podvýboru pro lidská práva, což zdůraznilo vzájemnou ochotu k prohlubování vztahů.¹⁸⁸

Finanční pomoc je v rámci ENPI pro tento rok 7 milionů EUR. Další prostředky jsou z regionálních a tématických programů.¹⁸⁹

5.7 Programy a nástroje pomoci, podpora země

Kromě programů již zmíněných, byly kvůli posílení EaP do země rozšířeny nástroje Twinning a TAIEX, s cílem urychlit proces správní reformy a usnadnit vytváření a provádění veřejných politik v zemi.¹⁹⁰ V rámci ENPI jsou prováděny i roční akční programy. EU podporuje také protidrogové programy a přispívá k ochraně životního prostředí. Důležitým nástrojem je i program pro Komplexní budování institucí (CIB), který je zaměřen na budování omezeného počtu institucí, které jsou zásadní při přípravě a realizaci AA.¹⁹¹

Důležitým je podpora energetiky jako jedné ze tří hlavních priorit v rámci NIP a AP. Fond EU na Podporu programů energetických reforem (ERSP), bude pomáhat zemi při provádění dohodnutých priorit.¹⁹²

Finanční prostředky byly poskytnuty i pro program Tempus pro spolupráci v oblasti vysokoškolského vzdělávání a Erasmus Mundus pro mobilitu studentů.¹⁹³

¹⁸⁷ Rozuměj období od 1. ledna do 31. prosince 2010

¹⁸⁸ *Ec.europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Country progress- Azerbaijan 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_519_en.pdf>.

¹⁸⁹ Tamtéž

¹⁹⁰ Více o těchto programech na <http://www.twinning.az/index.php>

¹⁹¹ *Ec.europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/azerbaijan/azerbaijan_en.htm>.

¹⁹² *Ec.europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-06-13]. EU support. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/documents/aap/2007/ec_aap-2007_az_en.pdf>.

¹⁹³ *Ec.europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/azerbaijan/azerbaijan_en.htm>.

6. Gruzie

6.1 Dohoda o partnerství a spolupráci

Základní právní rámec pro bilaterální vztahy mezi EU¹⁹⁴ a Gruzíí je Dohoda o partnerství a spolupráci (Partnership and Cooperation Agreement, PCA).¹⁹⁵ Tato PCA byla uzavřena v roce 1996 a vstoupila v platnost 1. července 1999.

Ve své preambuli stanovuje, že tato PCA je založena na respektování demokracie, zásad mezinárodního práva, lidských práv a zásad tržní ekonomiky. Cílem této PCA je poskytnutí vhodného rámce pro politický dialog mezi stranami, podporovat úsilí Gruzie při upevňování demokracie a rozvoji jejího hospodářství a dokončení přechodu k tržnímu hospodářství, podporovat obchod, investice a harmonické hospodářské vztahy mezi stranami, a tím podpořit jejich udržitelný rozvoj a vytvořit základ pro spolupráci v oblasti legislativní, hospodářské, sociální, finanční, civilní vědecké, technické a kulturní.¹⁹⁶

V Hlavě I. jsou uvedeny obecné zásady, o které se PCA opírá. Jsou jimi dodržování demokracie, zásad mezinárodního práva a lidských práv. Hlava II. obsahuje ustanovení o politickém dialogu, který se tímto zavádí, a který mají strany v úmyslu prohlubovat. Tento politický dialog posiluje vazby mezi stranami, hospodářské sblížení na základě tohoto dialogu povede k intenzivnějším politickým vztahům. Také povede k rostoucímu sblížení postojů k mezinárodním otázkám společného zájmu, čímž bude zvýšena stabilita a bezpečnost. Dialog bude probíhat na regionální, ministerské úrovni, a úrovni vyšších úředníků. Hlava III. se zabývá obchodem se zbožím. V Článku 9 si strany udělují doložku nejvyšších výhod v oblastech v tomto článku stanovených.¹⁹⁷ Zákaz množstevního omezení upravuje článek 12. Hlava IV. upravuje v jednotlivých kapitolách: podnikání a investice, pracovních podmínky, podmínky pro usazování a činnost společností, běžné plateb a kapitál a ochrana duševního, průmyslového a obchodního vlastnictví. V rámci této poslední kapitoly PCA stanovuje, že Gruzie bude pokračovat ve zlepšení ochrany tohoto vlastnictví, aby do konce pátého roku od vstupu této dohody v platnost, byla zajištěna úroveň ochrany podobná té, která existuje v rámci ES/EU, nevýmaje

¹⁹⁴ Uzavřené mezi Evropskými Společenstvími (EHS, ESUO, EURATOM) a členskými státy na straně jedné, a Gruzíí na straně druhé

¹⁹⁵ EU, Gruzie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Gruzíí na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 205, s. 0003-0052

¹⁹⁶ Tamtéž

¹⁹⁷ Výjimka z těchto oblastí v odst. 2 čl. 9 Hlava III, PCA a výjimka z celé Hlavy III v článku 16, PCA

účinné prostředky k prosazování těchto práv. Podstatou je Hlava V. stanovující legislativní spolupráci. Zde strany uznávají, že důležitou podmínkou pro posílení hospodářských vztahů je sblížení stávajících a budoucích právních předpisů. Gruzie se bude snažit zajistit jejich budoucí slučitelnost.¹⁹⁸ Hlava VI. se týká hospodářské spolupráce, která má za cíl přispět k procesu hospodářské reformy, obnovy a udržitelnému rozvoji Gruzie. Soustředit se bude především na hospodářský a společenský rozvoj, na rozvoj lidských zdrojů, podporu podnikání, zemědělství, potravinářství, energetiky, regionální spolupráce, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a měnové politiky.¹⁹⁹ V rámci regionálního rozvoje bude posílena oblast územního plánování a regionálního rozvoje, podpory výměny informací a metod vypracovávání regionálních politik, přičemž hlavní důraz se klade na znevýhodněné oblasti. Pozornost musí být i v oblasti sociální ochrany, zejména spolupráce při plánování a provádění reforem sociální ochrany v Gruzii. V článku 67 je v rámci cel, dosažení sblížení celního systému stran. Hlavou VII. upravuje spolupráci v otázkách demokracie a lidských práv. Upevňování demokratických institucí a ochrany lidských práv se uskutečňuje formou programů technické pomoci, které jsou zaměřeny na pomoc v rámci sblížování právních a správních předpisů, fungování soudnictví a volebního systému. V rámci Hlavy VIII. při prevenci protiprávních činností a při prevenci a kontrole nedovoleného přistěhovalectví, strany zahájí spolupráci zaměřenou na protiprávní činnost v oblasti hospodářství, včetně korupce, protiprávních transakcí s různým zbožím a padělání. Hlava IX. upravuje kulturní spolupráci a Hlava X. spolupráci finanční v oblasti technické pomoci (program TACIS).²⁰⁰

6.1.2 Institucionální rámec

Hlava XI. článek 81 zřizuje Radu pro spolupráci, která dohlíží na provádění PCA. Schází se jednou za rok na úrovni ministrů a zkoumá veškeré důležité otázky společného zájmu pro dosažení cílů této PCA. Tato Rada může vydávat doporučení. Skládá se z členů Rady EU, členů Komise a členů vlády Gruzie. Článkem 83 se zřizuje Výbor pro spolupráci, který je nápomocen Radě pro spolupráci. Má stejné složení jako Rada pro spolupráci, ale na místě zástupců vlády Gruzie jsou vyšší

¹⁹⁸ Oblasti, kterých se týká sblížování jsou v odstavci 2 článku 43 Hlavy V, PCA

¹⁹⁹ Postupuje se s cílem zajistit, aby mezinárodní obchod země probíhal v souladu s pravidly WTO

²⁰⁰ EU, Gruzie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Gruzii na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 205, s. 0003-0052

úředníci. Vytvořeny mohou být další pomocné výbory, kterým Rada pro spolupráci určí složení, povinnosti i způsob jejich práce. Článkem 86 se zřizuje Parlamentní výbor. Skládá se z členů Parlamentu EU a parlamentu Gruzie.²⁰¹

V rámci PCA se každá ze stran zavazuje, že zajistí, aby fyzické a právnické osoby druhé strany měly bez diskriminace ve srovnání s vlastními příslušníky přístup k příslušným soudům a správním orgánům stran, za účelem hájení svých osobních a majetkových práv. Tato dohoda se uzavírá na počáteční období deseti let. Poté se automaticky prodlužuje o rok, dokud jedna ze stran nevypoví.²⁰²

6.2 Zpráva země

Tak jako u ostatních států jižního Kavkazu, byla i Gruzii nabídnuta, na základě doporučení ze strany Komise 14. června 2004, příležitost podílet se na ENP. Gruzie tuto možnost přijala, a tím se jí uvolnila cesta k užší politické, hospodářské a kulturní spolupráci v rámci vztahů s EU. Ta nabízí i možnost podílet se na vnitřním trhu a další ekonomickou integraci. Rychlost a intenzita tohoto procesu bude záviset na samotné vůli a schopnosti samotné země se do tohoto procesu zapojit. V této zprávě země (Country report, CR) Komise hodnotí bilaterální vztahy mezi Gruzii a EU. Odráží pokrok dosažený v rámci PCA a popisuje současnou situaci v oblasti zvláštního zájmu pro tuto spolupráci. Tato CR, publikovaná v roce 2005, obsahuje pokyny pro doporučení Komise pro rozvoj AP a slouží jako základ pro hodnocení pokroku dosaženého v Gruzii.²⁰³

V úvodu se CR zabývá základním právním dokumentem mezi EU a Gruzii–PCA. Orgány vytvořené PCA fungovaly bez problémů a zajistili pravidelný politický dialog. V roce 2001-2002 byly vztahy mezi EU a Gruzii velmi negativně ovlivněny řadou bezpečnostních incidentů.²⁰⁴ Zhoršení politické situace vedlo Komisi k přezkoumání své politiky v Gruzii. V roce 2003 byl jmenován Radou první Zvláštní zástupce pro jižní Kavkaz. Jeho mandát měl napomáhat Radě při řešení konfliktů v tomto regionu. V listopadu 2003 se konaly svobodné a spravedlivé

²⁰¹ EU, Gruzie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Gruzii na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 205, s. 0003-0052

²⁰² Tamtéž

²⁰³ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/georgia_country_report_2005_en.pdf>.

²⁰⁴ V prosinci byl zavražděn pracovník Delegace Komise v Gruzii, v červnu 2002 byl zadržen a držen 5 měsíců v zajetí, dodavatel TACIS. V roce 2003 proběhla „růžová revoluce“, která zahrnovala volbu nového prezidenta

prezidentské volby, které byly EU velmi vítány. V roce 2004 přijala gruzinská vláda dekret, kterým se ustanovuje „Komise pro integraci Gruzie do EU“. Komise má za cíl mimo jiné usnadnit implementaci PCA a účast v ENP. Důležitou součástí vztahů EU - Gruzie je sblížení právních předpisů. V roce 2003 byl přijat národní program pro harmonizaci předpisů.²⁰⁵

CR také zmiňuje nástroj financování TACIS, který přispěl k přechodu k tržní ekonomice zejména tím, že poskytuje pomoc v oblasti právní a regulační reformy, podporuje vstup do WTO a sblížení gruzinských předpisů s předpisy EU. Omezená podpora Gruzii je především z důvodu vysoké úrovně korupce. CR se zabývá v další kapitole politickými otázkami.²⁰⁶ Dále je zmíněna reforma státní služby, reforma výkonu státního právního systému, a funkce veřejného ochránce práv, který byl pověřen dohledem nad státními institucemi a poskytuje doporučení v oblasti lidských práv a základních svobod. Problémem zůstává mučení a špatné lidské zacházení se zadrženými osobami, vysoká úroveň korupce, potíže s diskriminací žen a vysoká nezaměstnanost. Zahraniční vztahy²⁰⁷ jsou předmětem samostatné kapitoly. Gruzie je příjemcem všeobecného systému preferencí GSP.²⁰⁸ V rámci PCA bylo vyžadováno, aby byla zajištěna určitá úroveň ochrany v rámci duševního vlastnictví. Gruzie přistoupila na všechny klíčové smlouvy a dohody v této oblasti, ale stále jsou nutné další kroky k zajištění požadovaných povinností v PCA.²⁰⁹

6.3 Akční plán Gruzie

Akční plán (Action Plan, AP) je politický dokument, který stanovuje strategické cíle spolupráce mezi EU a Gruzii. Tento plán je na období pěti let, byl vydán v roce 2006, a jeho realizace bude pomáhat plnit ustanovení PCA, budovat vztahy v nových oblastech spolupráce a bude podporovat integraci Gruzie do evropské hospodářské a sociální struktury. Provádění tohoto AP také významně urychlí sblížení gruzinských právních předpisů, norem a standardů s předpisy EU.

²⁰⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/georgia_country_report_2005_en.pdf>.

²⁰⁶ Např. ústavní reformou v únoru 2004, rozdělení moci, funkcí prezidenta, právním a soudním systémem atd.

²⁰⁷ Členství v organizacích a vztahy se sousedními zeměmi

²⁰⁸ Generalized system of preference, GSP. Tento systém pomohl Gruzii diverzifikovat vývoz do EU a zvýšil celkový preferenční vývoz do EU

²⁰⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/georgia_country_report_2005_en.pdf>.

AP stanoví pevné základy pro další ekonomickou integraci, na základě přijetí a provedení hospodářských a obchodních pravidel a předpisů, které mají potenciál pro zvýšení obchodu, investic a růstu. Pomůže dále vytvořit a provádět politiky a opatření na podporu hospodářského růstu a sociální soudržnosti, ke snížení chudoby, ochraně životního prostředí, a tím přispět k dlouhodobému cíli udržitelného rozvoje. Při plnění a provádění tohoto plánu spolu Gruzie a EU úzce spolupracují. AP obsahuje soubor priorit v oblastech, které jsou v rámci i mimo rámec PCA.²¹⁰

V AP Gruzie je osm prioritních oblastí. První z nich se zabývá posílením právního státu, zejména prostřednictvím reformy soudního systému, včetně vězeňství a přestavby státních institucí. Dále posílením demokratických institucí a dodržováním lidských práv a základních svobod.²¹¹ Pro provedení této oblasti jsou uvedeny konkrétní opatření, a to reforma celého soudního systému v souladu s evropskými normami,²¹² zlepšení vzdělávání soudců, státních zástupců a soudních úředníků. Prioritní oblastí druhou je zlepšení podnikatelského a investičního prostředí a v pokračování boje proti korupci. K tomu je zapotřebí přijmout a provést celní kodex v souladu s normami EU a posílit celkovou správní kapacitu celní správy, a také zajistit provádění Národní protikorupční strategie. Oblast třetí zahrnuje hospodářský rozvoj, zvýšené úsilí o snižování chudoby a sociální soudržnosti, podporu udržitelného rozvoje, včetně ochrany životního prostředí a další konvergenci hospodářských právních a administrativních postupů. Opatření k provedení bude např. provádět reformy veřejných financí. Prioritní oblastí čtvrtou je posílení spolupráce v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti, včetně oblasti hranic. V rámci konkrétního opatření se navrhuje vypracovat komplexní strategii správy hranic, ve spolupráci se zvláštním zástupcem pro jižní Kavkaz. Pátá prioritní oblast upravuje posílení regionální spolupráce. Docílí se toho pokračováním ve spolupráci v odvětví energetiky, dopravy a vědy a technologického vývoje v rámci EU. Dále podporou Regionálního environmentálního centra na jižním Kavkaze při plnění jeho cíle.²¹³ Prosazování mírového řešení sporů je prioritní oblastí šestou.²¹⁴ Nutno je

²¹⁰ *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan - Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_enp_ap_final_en.pdf>.

²¹¹ V souladu s mezinárodními závazky Gruzie (PCA, Rady Evropy, OBSE, OSN)

²¹² Zejména prostřednictvím provádění strategie reformy trestního soudnictví, vyvinuté s pomocí EUJUST Themis – mise na podporu právního státu v Gruzii, zahájené 16. července 2004, více na <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/completed-eu-operations/eujust-themis?lang=en>

²¹³ Podporovat spolupráci mezi vládními a nevládními aktéry v regionu, ale také zvýšit účast ve své práci

respektovat svrchovanost a územní celistvost Gruzie. Předposlední prioritní oblastí je spolupráce v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Potřeba je například sladit regionální a mezinárodní otázky k EU v určitých případech. Poslední oblastí je doprava a energetika. Mělo by se zlepšit propojení dopravních a energetických sítí v EU, za účelem zajištění efektivní spolupráce.²¹⁵

Pokrok v plnění těchto priorit bude monitorován orgány stanovenými v PCA. Hodnocení bude vydáno ve formě Zpráv o pokroku, a na základě tohoto hodnocení může být AP změněn a upraven tak, aby odrážel pokrok při řešení priorit.²¹⁶

6.4 Strategický dokument země

Tento strategický dokument země (Country strategy paper, CSP) se vztahuje na finanční pomoc Gruzii od EU na období 2007-2013. Tato finanční pomoc bude poskytována v rámci ENPI. Tento nástroj odráží plně národní priority země. Byl vypracován v úzké spolupráci s gruzinskými úřady a byl přijat Komisí. Při přípravě návrhů byly konzultovány členské státy, dárci a organizace občanské společnosti. CSP obsahuje komplexní přehled finančních nástrojů a programů.²¹⁷

Finanční pomoc ENPI podporuje čtyři oblasti: Podpora demokratického vývoje, právního státu a veřejné správy; Podpora hospodářského rozvoje a provádění AP; Podpora při snižování chudoby a sociálních reforem; Podpora mírového urovnání vnitřních konfliktů v Gruzii.²¹⁸

Vzhledem k tomu, že AP představuje vzor pro další posílení vztahů mezi EU a Gruzii, vychází tento CSP z prioritních oblastí stanovených v AP. Tento CSP se zabývá v úvodu politickou situací a vývojem vzájemných vztahů mezi EU a Gruzii, včetně strategických cílů v rámci partnerství, založeného PCA. Dále se CSP zabývá vnitřní politikou, zejména vnitřními plánovanými reformami, řešením konfliktů a sociální vnitřní politikou, a také vnější politikou, zejména vztahy se sousedními zeměmi, integrací do EU, zahraničním obchodem i regionálním vývojem.²¹⁹

²¹⁴ Myšlen především konflikt v Abcházii a jižní Osetii

²¹⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan- Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_enp_ap_final_en.pdf>.

²¹⁶ Tamtéž

²¹⁷ *Ec.europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Country strategy paper- Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_georgia_en.pdf>.

²¹⁸ Tamtéž

²¹⁹ Tamtéž

6.5 Národní indikativní programy

Tento národní indikativní program (National indicative program, NIP) pro období 2007-2010 vymezuje podrobněji zaměření činnosti na základě ENPI. Je určen jako vodítko pro plánování a určení projektů během tohoto čtyřletého období a stanovuje omezený počet prioritních oblastí, spolu s cíli a výsledky, jichž má být dosaženo. Těmito hlavními prioritami jsou ty uvedené v CSP. Finanční pomoc pro toto období je 120,4 milionů EUR. Tato částka může být navýšena prostřednictvím finančních příspěvků v rámci správy věcí veřejných v případě, že Gruzie bude vykazovat nejlepší výkon v této oblasti ze zemí ENP. NIP obsahuje přesné rozdělení finančních prostředků pro jednotlivé roky a jednotlivé oblasti podpory.²²⁰

Národní indikativní program pro období 2011-2013 navazuje na NIP předchozí. Finanční částka pomoci je 180 milionů EUR. Oblasti podpory zůstávají stejné jako u NIP předchozího. V NIP pro období 2011-13 je zaměřena pozornost na budoucí jednání o Dohodě o přidružení (AA) a s tím související jednání o DCFTA s EU.²²¹

6.6 Zprávy o pokroku

Pro kontrolu provádění AP je vydávána každoročně Zpráva o pokroku (Country progress, CP). Vždy je v úvodu uveden vývoj politické situace a bilaterálních vztahů EU a Gruzie. Jednotlivé kapitoly CP a jejich pokrok odpovídají prioritním oblastem v AP.

CP 2008²²² kladně hodnotí pokrok v reformě trestního soudnictví a v oblasti boje proti korupci. Nová právní úprava byla přijata také v oblasti demokracie, fungování orgánů místní a státní správy, lidských práv a základních svobod. Silný byl v roce 2007 hospodářský růst a EU je hlavním obchodním partnerem Gruzie.²²³ EU již provádí studii zkoumající možnost vytvoření dohody o volném obchodu s Gruzíí. Země je klíčová tranzitní země pro přepravu kaspických energetických zdrojů do EU.

²²⁰ *Europa.eu* [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2007-2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_nip_georgia_en.pdf>.

²²¹ *Europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. National indicative program, 2011-2013. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_georgia_en.pdf>.

²²² Rozuměj od listopadu 2006 do 31. prosince 2007

²²³ Téměř 30% podílu na zahraničním obchodu

Nutné je dle CP vytvoření podvýboru EU-Gruzie pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost. Gruzie je spoluzakladatel REC.²²⁴

Celkově se hodnotí pokrok v oblasti provádění AP Gruzie za rok 2007 kladně, vzhledem k dosažení pokroku v některých oblastech. Rok 2007 byl v rámci financování pomocí nástroje ENPI zaměřen na podporu veřejných financí, podporu AP, hospodářskou obnovu. Tato finanční pomoc byla 24 milionů EUR. Gruzie ale těží i z regionální a mezinárodní spolupráce.²²⁵

CP 2009²²⁶ upozorňuje na to, že provádění AP bylo ovlivněno výjimečnými událostmi²²⁷, přesto země pokračovala v provádění AP. Pokroku bylo dosaženo v oblasti boje proti korupci, zjednodušení celního kodexu, reformy v oblasti právního státu, zejména v přístupu usnadnění cesty ke spravedlnosti. Komise byla v červnu 2008 vyzvána Radou, aby zahájila dialog s Gruzii s cílem zahájit partnerství v oblasti mobility. Byl posílen dialog o vízech, s ohledem na zahájení jednání o usnadnění udělování víz a readmisivních smluv na základě příslušných mandátů pro vyjednávání přijatých Radou v listopadu 2008.²²⁸ V říjnu navštívila Gruzii mise expertů, s cílem posoudit připravenost země na jednání o DCFTA.²²⁹

Komise poskytla v rámci financování nástroje ENPI částku 28,8 milionů EUR, vyčleněných na podporu pro trestní reformu justice. Byla poskytnuta i humanitární pomoc ve výši 8 milionů EUR po skončení konfliktu v Gruzii, a také pomoc v rámci tématických programů pro nestátní subjekty a místní orgány rozvoje, ve výši 2 miliony EUR.²³⁰

CP 2010²³¹ upozorňuje na zlepšení v oblasti právního státu, boje proti korupci, usnadnění obchodu a zlepšení podnikatelského prostředí. Je třeba pokračovat v úsilí o demokratické reformy, konsolidaci demokratických institucí, také snížení chudoby a sociální politiky. Byla založena ústavní komise, aby připravila

²²⁴ *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Georgia 2008. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_393_en.pdf>.

²²⁵ Tamtéž

²²⁶ Rozuměj období od 1. ledna do 31. prosince 2008

²²⁷ Ruská iniciativa v posilování vztahů s Gruzii, budováním vojenské přítomnosti v separatistických regionech v Abcházii a Jižní Osetii, s následkem vypuknutí ozbrojeného konfliktu a ruskými jednotkami na území Gruzie.

²²⁸ Readmisní smlouvy jsou uzavírány mezi zainteresovanými státy a upravují vzájemné předávání občanů jednoho státu, kteří neoprávněně vstoupili nebo neoprávněně pobývají na území státu druhého, do země jejich původu.

²²⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2010-12-10]. Country progress- Georgia 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_513_en.pdf>.

²³⁰ Tamtéž

²³¹ Rozuměj za období od 1. ledna do 31. prosince 2009

novou ústavu, včetně rozdělení pravomocí, systému kontroly a samosprávy, nezávislého soudního systému a lepší ochranu lidských práv. V říjnu 2009 byl přijat nový trestní řád a země také vyvinula velkou snahu v boji proti korupci. Byl zahájen pravidelný dialog o lidských právech s EU. Ta podporuje také územní celistvost, svrchovanost a mírové řešení v oblasti Gruzie, například zřízením Pozorovací mise EU. V oblasti ekonomiky země těží ze systému všeobecných preferencí GSP pro období 2009-2011. Jednání o zjednodušení vízového režimu a readmisní dohody byly uzavřeny v listopadu 2009 a ve stejném měsíci bylo přijato partnerství EU a Gruzie v oblasti mobility, jehož cílem je usnadnění legální migrace a boje proti migraci nelegální.²³²

Pro rok 2009 vyčlenila Komise finanční částku pomoci v rámci ENPI ve výši 27,4 milionů EUR. Pomoc je zaměřená především na oblast odborného vzdělávání. Země také těží z ENPI tématických programů (evropského nástroje pro demokracii a lidská práva-EIDHR), regionální pomoci a přeshraniční spolupráce (např. CBC).²³³

CP 2011²³⁴ kladně hodnotí pokrok v oblasti reformy soudnictví, zlepšení průběhu voleb, zlepšení práv žen, provádění ústavní reformy, reformy v oblasti obchodu a podnikání a omezení administrativní korupce. Jeden z hlavních úspěchů byl vstup v platnost nového trestního zákoníku v říjnu 2010. V červenci 2010 byla zahájena intenzivní jednání o Dohodě o přidružení (AA), včetně DCFTA a komplexního programu sblížování s *acquis* EU. Je potřeba učinit ze strany Gruzie praktické provádění reform v důležitých oblastech úpravy a vybudování odpovídající institucionální struktury a administrativní kapacity pro vyjednávací proces. Gruzie také pokračovala ve sblížování legislativního rámce v oblasti duševního vlastnictví s normami EU, což je pro proces DCFTA zvláště důležité.²³⁵

Finanční pomoc Komise Gruzii činí v rámci nástroje ENPI 37,2 milionů EUR. Gruzie těží ze spolupráce v rámci ENPI přeshraničních (CBC), meziregionálních, regionálních programů a tématických programů (EIDHR).²³⁶

²³² *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2011-8-10]. Country progress- Georgia 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_518_en.pdf>.

²³³ Tamtéž

²³⁴ Rozuměj za období od 1. ledna do 31. prosince 2010

²³⁵ *Ec.europa.eu* [online]. 2008 [cit. 2011-8-10]. Country progress- Georgia 2011. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2011/sec_11_649_en.pdf>.

²³⁶ Tamtéž

6.7 Programy a nástroje pomoci, podpora země

Kromě programu ENPI, ENPI akčních programů veřejné pomoci (podpora reformy trestního soudnictví a podpora veřejných financí) a dalších již uvedených, je nutné se zmínit o některých dalších programech pomoci v Gruzii.

Tematické programy pomáhají v zemi například v oblasti lidských práv a občanské společnosti. Pomoc byla poskytnuta v rámci humanitární pomoci (ECHO) na pomoc po konfliktu v Gruzii, rehabilitačního programu, kdy cílem je přispět k rehabilitaci Základní ekonomické a sociální infrastruktury a zlepšení životních podmínek místních obyvatel. Gruzinská evropská politika a právní poradna (GEPLAC) poskytuje na vysoké úrovni politické a právní poradenství. Dalšími pomocnými programy je protidrogový program jižního Kavkazu, program Tempus pro spolupráci v oblasti vysokoškolského vzdělávání a program Erasmus Mundus pro vnější spolupráci v oblasti mobility studentů a akademických pracovníků.²³⁷

Důležitým nástrojem je i program pro Komplexní budování institucí (CIB), který je zaměřen na budování omezeného počtu institucí, které jsou zásadní při přípravě a realizaci AA. Twinningová pomoc byla zpřístupněna do Gruzie v roce 2008, aby urychlila administrativní reformu. Twinning s programy TAIEX a Sigma poskytli pružnější intervenci specificky zaměřenou na administrativní a institucionální kapacity s ohledem na podporu provádění AP.²³⁸

²³⁷ Ec.europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. Georgia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/georgia/georgia_en.htm>.

²³⁸ Tamtéž

7. Závěr

V této diplomové práci jsem se, dle názvu, zaměřila na tři země jižního Kavkazu a jejich vztah k evropské politice sousedství. Nejprve bylo nutné vyčlenit evropskou politiku sousedství z ostatních politik EU, poté obecně předesílit přijaté dokumenty, nastínit vývoj, zanalyzovat dokumenty přijaté v této souvislosti mezi EU a jednotlivými zeměmi a nastínit způsob financování ENP.

V rámci každé jednotlivé země je rozebrán základní bilaterální dokument (PCA) a poté další důležité dokumenty, které napomáhají k porozumění vzájemných vztahů, seřazených chronologicky na základě období, kdy byly vydány, a na které období se vztahují. Všechny tyto dokumenty jsou analyzovány vzhledem ke kapacitě této práce. Je nutno z nich tedy vybrat ty nejdůležitější informace, které mají vzájemnou souvislost s ostatními dokumenty a zároveň ty, které jsou důležité pro dané téma. Každá země má stejné dělení kapitol jako ty ostatní, neboť v rámci ENP byly pro tyto státy přijímány stejné dokumenty, které se v základních bodech neliší. Přesto je důležité tyto základní body u každé země zopakovat, aby v souhrnu dávaly celkový chronologický a ucelený přehled o problematice a vývoji vzájemných vztahů. V závěru každé jednotlivé země (viz 4.7, 5.7 a 6.7) jsou shrnuty programy a nástroje pomoci, které pomáhají financovat dané cíle bilaterálních vztahů a politickou a společenskou situaci v zemi.

Budoucnost Arménie, Ázerbájdžánu a Gruzie v rámci ENP je nastíněna v jednotlivých dokumentech nepřímo (například nutnými reformami pro zahájení jednání o dohodě o přidružení) nebo přímo (například v rámci Národních indikativních programů pro rok 2011-2013). V rámci celé mé práce je patrný evidentní zájem EU pokračovat v utvrzování, posilování, prohlubování a rozšiřování vzájemných vztahů se zeměmi jižního Kavkazu.

Předkládaná práce je kompilačním dílem, ve kterém nalezneme ucelený přehled bilaterálních vztahů, včetně analýzy přijatých dokumentů a způsobu financování. Jak již bylo řečeno v úvodu, bylo by možné napsat na každou jednotlivou zemi v rámci bilaterálních vztahů s EU v rámci ENP samostatnou publikaci, proto je tato práce především souhrnem a přehledem toho nejdůležitějšího pro pochopení daných vztahů.

8. Anotace

8.1 Anotace

Ve své diplomové práci se zabývám jednou z politik Evropské unie – evropskou politikou sousedství a jejím vlivem na zakavkazský region. V tomto regionu jsou tři země – Arménie, Ázerbájdžán a Gruzie. Nejprve představuji evropskou politiku sousedství a její dokumenty, které vydává.

V další kapitole se zabývám Východním partnerstvím, jakožto posílením spolupráce v rámci evropské politiky sousedství. Pozornost je zaměřena také na financování a poté již konkrétně na jižní Kavkaz.

V dalších kapitolách představuji postupně všechny tři země. U každé z nich provádím analýzu přijatých dokumentů, včetně základního bilaterálního dokumentu – Dohodě o partnerství a spolupráci. Vše je seřazeno chronologicky.

V závěru každé kapitoly shrnuji také programy pomoci probíhající v dané zemi.

8.2 Anotation

The Diploma thesis concentrates on one of the European Union policies – the European Neighbourhood Policy – and its influence on the Transcaucasian region. There are three countries in this region – Armenia, Azerbaijan and Georgia. The first chapter of the thesis introduces the European Neighbourhood Policy and the documents it issues.

The second chapter deals with the Eastern Partnership as a strengthening of cooperation within the European Neighbourhood Policy. It also focuses on funding; then it deals specifically with South Caucasus.

The following chapters present all of the three countries one by one. For each of them an analysis of the received documents is provided, including the basic bilateral document – the Partnership and Cooperation Agreement. Everything is in chronological order.

At the end of each chapter a summary of the aid programs taking place in given country is provided as well.

9. Klíčová slova (Key words)

Evropská unie	European union
Evropská politika sousedství	European neighbourhood policy
Východní partnerství	Eastern Partnership
Dohoda o partnerství a spolupráci	Partnership and Cooperation Agreement
Zpráva země	Country report
Akční plán	Action plan
Strategický plán země	Country strategy paper
Národní indikativní program	National indicative program
Zprávy o pokroku	Country progress
Jižní Kavkaz	South Causasus
Evropská Komise	European Commission

10. Bibliografie

Internetové zdroje:

Http://circa.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2010-12-11]. Podpora demokracie . Dostupné z WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7242_cs.htm>.

Ec.europa.eu [online]. 2005 [cit. 2011-3-6]. Country report- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/armenia_country_report_2005_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan- Armenie. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/armenia_enp_ap_final_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-9-10]. Country strategy paper- Armenie. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_armenia_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2007-2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_nip_armenia_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 25.května 2011 [cit. 2011-8-25]. Nová a ambiciózní ENP. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/643&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

Strategy paper, *Ec.europa.eu* [online]. 2003 [cit. 2011-5-14]. Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 3.12.2008 [cit. 2011-5-14]. Východní partnerství – ambiciózní nová kapitola vztahů EU s východními sousedy. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/08081858_cs.htm>.

Http://www.europarl.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2011-4-14]. Návrh usnesení o potřebě strategie EU pro oblast jižního Kavkazu. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2010-0123&format=XML&language=CS#title4>>.

Ec.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_392_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2009 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Armenia 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_511_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2010 [cit. 2011-4-14]. Country progress-Armenia 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_516_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-2-8]. Country progress- Armenia 2011. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2011/sec_11_639_en.pdf>

Ec.europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-06-13]. EU, Nuclear safety. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/redirection/nuclear-safety_en.htm>.

Ec.europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Twinning. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/twinning_en.htm>.

Ec.europa.eu [online]. 2004 [cit. 2011-12-18]. EU assistance. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/azerbaijan/azerbaijan_en.htm>.

Ec.europa.eu [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/azerbaijan_country_report_2005_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2006 [cit. 2010-12-11]. Action plan- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/azerbaijan_enp_ap_final_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Country strategy paper- Azerbaijan. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_azerbaijan_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2007-2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_nip_azerbaijan_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Azerbaijan 2008. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_391_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2009 [cit. 2010-12-18]. Country progress- Azerbaijan 2009. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_512_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Country progress- Azerbaijan 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_519_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-06-13]. EU support. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europeaid/documents/aap/2007/ec_aap-2007_az_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2005 [cit. 2010-12-11]. Country report- Georgia. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/georgia_country_report_2005_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2006 [cit. 2011-4-14]. Action plan - Georgia. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/georgia_enp_ap_final_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-2-8]. Country strategy paper- Georgia. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_georgia_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2007 [cit. 2011-4-14]. National indicative program, 2007-2010. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_nip_georgia_en.pdf>.

Europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. National indicative program, 2011-2013. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enpi_nip_georgia_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2010-12-11]. Country progress- Georgia 2008. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_393_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2010-12-10]. Country progress- Georgia 2009. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2009/sec09_513_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2011-8-10]. Country progress- Georgia 2010. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2010/sec10_518_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2008 [cit. 2011-8-10]. Country progress- Georgia 2011. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2011/sec_11_649_en.pdf>.

Ec.europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-8-25]. Georgia. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/georgia/georgia_en.htm>.

Ministerstvo zahraničních věcí [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Evropská politika sousedství. Dostupné z WWW:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vycho_dni_partnerstvi/eps.html>.

Http://ec.europa.eu [online]. 2009, 2010 [cit. 2011-06-13]. ENP- frequently asked questions. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/faq_en.htm>.

„Wider Europe“, *Ec.europa.eu* [online]. 2003 [cit. 2011-5-14]. Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf>.

Monografie:

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. Praha : C.H.BECK, 2003. 623 s. ISBN 80-7179-804-5

ŠIŠKOVÁ, Naděžda; STEHLÍK, Václav. *Evropské právo : Ústavní základy EU*. Praha : Linde, 2007. Pojem a povaha Evropského práva, s. 74.

NEKVAPIL, Václav. *Vnější vztahy Evropské unie*. Praha : AMO, 2008. Jižní Kavkaz, s. 142.

Časopisecké zdroje:

Východní partnerství posílí vazby EU s postsovětskými sousedy. *Měsíčník EU aktualit*. 2009, červen 2009(69), 5-6.

Právní předpisy:

EU, Arménie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Arménskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník*. 09/09/1999, L 239, s. 0003 - 0050.

EU, Ázerbájdžán. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Ázerbájdžánskou republikou na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 246, s. 0003-0051

EU, Gruzie. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Gruzii na straně druhé. In *Úřední věstník*. 1999, L 205, s. 0003-0052

